

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

SUBKULTURA GOTHIC JAKO TREND MLÁDEŽE A ZPŮSOB TRÁVENÍ
VOLNÉHO ČASU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.

Autor práce: Michaela Ottaviani

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: třetí

2016

Prohlášení o samostatném zpracování práce a souhlas se zveřejněním práce

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdávanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznamu o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 MLÁDEŽ	7
1.1 Charakteristika mládeže.....	8
1.2 Hodnotový systém a hledání identity	10
1.3 Vrstevnické skupiny mládeže	12
2 VOLNÝ ČAS	14
2.1 Životní styl.....	16
2.2 Pedagogické ovlivňování volného času a vztah mládeže s pedagogy	18
3 KULTURA	21
3.1 Subkultura.....	23
3.2 Subkultury mládeže	26
4 GOTHICKÁ SUBKULTURA	28
4.1 Historie gothické subkultury.....	30
4.2 Životní styl a způsob trávení volného času v gothické subkultuře.....	32
4.3 Rizika a jevy spojované s gothickou subkulturou	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST	41
1 ANALÝZA ILUSTRAČNÍHO ROZHOVORU	41
1.1 Volba respondenta	41
1.2 Metoda práce	41
1.3 Postup kvalitativní analýzy dat.....	41
2 KONSTRUKCE ANALYTICKÉHO PŘÍBĚHU.....	42
3 ZÁVĚRY A DISKUZE	43
ZÁVĚR	45
Seznam použitých zdrojů.....	47
Seznam příloh	50
Přílohy.....	50

ÚVOD

V bakalářské práci se zabývám tématem subkultury gothic jako trendu mládeže a způsobu trávení volného času proto, že je tato subkultura v současné společnosti jednou z mnoha rozšířených subkultur ovlivňující mladé lidi. Mohou se o ní pomocí internetu nebo svých vrstevníků dozvědět mnoho nepřesných a zkrácených informací obvykle vykazující negativní vliv nebo přispívající ke vzniku rizikového chování mládeže.

Významné je výchovné působení pedagoga pracující s mládeží. Pokud má pedagog správný přehled na různé subkultury, se kterými se mladí lidé setkávají nebo se stávají jejich členy, pak jim může poskytnout o dané subkultuře bližší informace a preventivně tím zamezit negativním vlivům. Zároveň tím pedagog lépe porozumí nejen gothické subkultuře, ale i dospívajícímu jedinci a tím může přispět k lepšímu vztahu s mládeží.

V období dospívání jsou často subkultury pro mladého člověka rozhodujícím činitelem z toho důvodu, že mladí lidé v tomto období vytváří svůj hodnotový systém, identitu a stávají se členy vrstevnické skupiny. Snadno se identifikují s určitou subkulturou, jež má vliv také na jejich životní styl a způsob trávení volného času. Subkulturám je mnohdy připisován význam pouhého trendu jako módní nebo pomíjivé záležitosti, jelikož je mládež střídá nebo později v dospělosti opouští.

Proto je cílem této bakalářské práce popsat subkulturu gothic, její vliv na životní styl a způsob trávení volného času mládeže jako příslušníků této subkultury. Pokusím se odpovědět na otázku: Je gothická subkultura pouze módní trend nebo jde o nějaký hlubší fenomén příslušníků této subkultury, eventuálně co se za ním skrývá?

V teoretické části vymezíme základní pojmy a charakterizujeme některé další činitele vztahující se k problematice subkultur mládeže. Zejména se budeme věnovat gothické subkultuře, jejím základním principům a rizikům s ní spojených. Zaměříme se na období mládeže a na význam pedagoga jako důležitou osobu při výchovném ovlivňování volného času dospívajícího jedince.

V praktické části bude proveden ilustrační polostrukturovaný rozhovor s jedním členem gothické subkultury s prvky kvalitativního způsobu vyhodnocení.

Teoretická část je členěna do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o mládeži, vymezuje věkové rozmezí mládeže, charakterizuje toto období a poukazuje na vytváření hodnotového systému, identity a vrstevnických skupin mládeže. Druhá kapitola se zabývá problematikou volného času a jeho souvislostí s pedagogickým ovlivňováním mládeže. Třetí kapitola vysvětluje především pojmy kultura a subkultura. V poslední kapitole je popsána gothická subkultura, její základ, jaký má vliv na životní styl a způsob trávení volného času pro příslušníky této subkultury a následně se zaměřuje na rizika, která negativně ovlivňují její mladé členy.

Jako základní literatura byla použita kniha *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*, zde se Smolík zabývá problematikou subkultur mládeže, charakterizuje základní pojmy a rozděluje subkultury mládeže do různých typů. Další základní knihy zaměřené na mládež nebo volný čas mládeže je *Pedagogika volného času* od Pávkové a *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století* od Krause. Zejména knihy od autorů Scharfová a Digitalis pojednávají o samotné gothické subkultuře, kde popisují dějinný vývoj, alternativní životní styl a s ním spojený způsob trávení volného času příslušníků této subkultury. Významné jsou pro českou gothickou subkulturu internetové stránky vytvořené příznivci gothiky s názvem Sanctuary, kde se můžeme setkat s články o gothice některých autorů, jeden z hlavních redaktorů stránek je Ezechiel. Na rizika spojované s gothickou subkulturou poukazuje kniha *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci* od autorky Kriegelové. V této práci bude použito i několik dalších knih, které jsou inspirací pro toto téma.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MLÁDEŽ

V první kapitole nejprve vymežíme pojem mládež neboli mladé lidi, kteří již nejsou dětmi a zároveň ještě nejsou ani ve světě dospělých. Vymežíme rovněž jejich věkové rozmezí. Mnozí autoři zabývající se definicí tohoto pojmu se nemohou shodnout na jediném vymezení a odlišné jsou i názory na věkovou hranici mládeže. V pedagogice se používá více pojem mládež a v psychologii pojem adolescence, a jelikož tyto dva pojmy mají mnoho společného, budeme se jejich vymezením a odlišnostmi v této kapitole dále zabývat.

„Životní etapa mezi dětstvím a dospělostí se nazývá mládí nebo období mládeže. Jedinci nacházející se právě v této fázi života jsou pokládáni za členy sociální skupiny zvané mládež.“ Takto definuje mládež Kraus (2006: 9) a ve své knize odkazuje i na přesnější definici z Pedagogického slovníku a to, že mládež je „sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristické způsoby chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot. Každá generace mládeže reprodukuje některé kulturní hodnoty dané společnosti, jiné odmítá a vytváří hodnoty nové“ (Tamtéž).

Smolík (2010: 23) definuje mládež podobně jako věkovou skupinu mezi dětstvím a dospělostí a uvádí, že je zde završen fyzický, ale i psychosociální vývoj včetně profesní přípravy.

Určujícím znakem pro vymezení období „mládeže“ je věk, ale názory na věkové rozmezí mládeže se různí. Např. v dokumentech UNESCO je horní hranice 26 let, v materiálech OSN je to kategorie mezi 15 až 24 lety a některé statistiky uvažují věk do 29 let (Kraus 2006: 10).

Hofbauer (2004: 22) se zmiňuje, že mladí lidé ve věku od 15 do 25 nebo 26 let se podle dokumentů mezinárodních organizací pokládají za mládež.

Kromě pojmu mládež se také používá v podobném či stejném vymezení pojem adolescence a to především v psychologii (Kraus 2006: 10).

Macek (1999: 12) definuje adolescenci jako „*dospívání a mládí současně, odlišuje se od ostatních životních etap a současně je vnitřně diferencována.*“ Toto období rozděluje na tři fáze:

- časná adolescence od 10 (11) do 13 let
- střední adolescence od 14 do 16 let
- pozdní adolescence od 17 do 20 let.

Vágnerová (2012: 323-324) naopak rozděluje adolescenci pouze na dvě fáze:

- raná adolescence od 11 do 15 let
- pozdní adolescence od 15 do 20 let.

Jestliže mluvíme o mládeži podle Mackova rozdělení, pak by se toto období pohybovalo od střední až po pozdní adolescenci a období mládeže by dle Vágnerové zahrnovalo od pozdní adolescence, ale věková hranice u mládeže může podle některých autorů přesahovat věk 20 let. Jako dle Krause (2006: 11), který uvádí, že věkové rozmezí adolescence se neshoduje s pojmem mládež, pokud jde o horní hranici. Dále tvrdí, že existuje jakýsi fenomén zvaný postadolescenci s věkovou hranicí od 20 do 30 let. Fázi popisuje jako „*obrannou reakci mladých lidí při stále obtížnějším chápání současného složitého světa.*“

Za typický znak se považuje odklad sociálních rolí a experimentování s nimi. Hovoří se o tzv. masce dospělosti: „*Nasazují si jí ti, kteří se sice ještě jako dospělí necítí, ale po dospělosti touží. Naopak někdy jde o touhu po odkladu dospělosti do pozdějšího věku spojenou s hledáním dočasněho způsobu existence, aby dospívající získal čas k dozrání*“ (Tamtéž: 12).

Pokud shrneme názory citovaných autorů na věkové rozmezí období mládeže, můžeme použít věk od 15 až zhruba do 30 let, ale nejspíše záleží na každém jednotlivci, zda jedná již jako dospělý člověk. Abychom upřesnili, co odlišuje mládež od dospělého, pokud to není právě věk a jaké má mladý člověk charakteristické znaky, podrobněji se zaměříme na charakteristiku mládeže v následující kapitole.

1.1 Charakteristika mládeže

Kraus (2006: 13) konstatuje, že pokud „*chceme charakterizovat současnou populaci mládeže, musíme jí vnímat v dimenzích doby a společenských poměrů, v nichž tato*

generace dozrává“ a k tomu dodává, že charakterizovat mládež 21. století je poměrně obtížný úkol. Podle něj svou roli sehrává tzv. kult mládí, který má vliv na to, že se do kategorie mládeže počítají osoby, jenž sem před několika desítkami let nepatřily. Také píše o oddalování dospělosti nebo tzv. pluralizaci věku mládeže, který končí i ve věku 32 let.

Charakteristika adolescence, jak ji popisuje Macek (1999: 12), je most mezi dětstvím a dospělostí a z ontogenetického hlediska je jejím základním znakem dokončení pohlavního dozrání, fyzický a duševní rozvoj a sociální učení v nejširším slova smyslu.

V tomto období dochází ke komplexní proměně osobnosti a to ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální. Změny jsou podmíněny biologicky, ale vždy je ovlivňují psychické a sociální faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci (Vágnerová 2012: 321).

U adolescence je obecným názorem, že jde o období bouří a krizí, jež je charakterizované náladovostí a vzpurností, avšak některé výzkumy tento pesimistický názor nepotvrzují (Atkinson 1995: 100).

U Smolíka (2010: 23) se můžeme setkat s vyčleňováním některých charakteristik mládeže, které je odlišují od dospělých a k nim patří např.:

- měnící se závislost na rodině, postupné osamostatňování
- intenzivní příprava na profesi, dokončení volby povolání a stabilizace v něm
- specifický způsob života, zdůrazňující aktivity ve skupinách vrstevníků, převaha zábavných činností
- zvláštní psychické rysy a radikalismus postojů, zvýšená kritičnost a morální citlivost.

Z výše uvedených souvislostí, můžeme považovat za charakteristické znaky mládeže určité proměny, které přichází do života mladého člověka během jeho přecházení „mostu“ mezi dětstvím a dospělostí. Po ukončení těchto proměn je mladý člověk dospělým. K těmto proměnám u mladého člověka patří také hledání identity a neustále měnící se systém hodnot. Lze se domnívat, že tyto dvě proměny jsou důležitými úkoly a jsou to klíčové okamžiky v životě mladých lidí a to i pro vytváření vrstevnických skupin nebo subkultur mládeže. V následující podkapitole se nejprve

krátce zaměříme na hodnotový systém mládeže a poté si popíšeme vývoj a projevy hledání identity.

1.2 Hodnotový systém a hledání identity

Nejprve je potřeba definovat, co je to vlastně hodnota a následně, pokud mluvíme o hodnotovém systému člověka, jaký má k tomuto systému hodnota vztah.

„Hodnota je výsledkem aktu hodnocení, které je bytostnou součástí lidského myšlení a prožívání, jeho prostřednictvím vyjadřuje člověk svůj vztah ke světu.“ Takto definuje Kraus (2006: 59) hodnotu a dále popisuje, že v tzv. žebříčku je uspořádaný celý komplex hodnot a ten tvoří hodnotový systém každého z nás.

Každý člověk má svůj hodnotový systém, vliv na její vytváření mají životní podmínky i aktivita jedince a z hlediska volného času se dají lidé členit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují (Pávková 2002: 29).

Mladý člověk svůj hodnotový systém nemá úplně stabilní, může ho neustále měnit a jeho hodnoty jsou např. jiné než u člověka, který je na sklonku života (Kraus 2006: 59).

Z toho je zřejmé, že mladý člověk ještě nemá hodnoty složené do svého žebříčku hodnot. Postupně si svůj hodnotový systém začíná skládat a mění ho, podle jeho vlastních zkušeností a uvážení.

Dalším charakteristickým znakem pro mládež je nedostatečný vývoj pocitu osobní identity, což se projevuje jako vnitřní zmatek, citová dezorientace vedoucí k pocitům méněcennosti a bezmocnosti. Za důsledek tohoto zmatku se považuje deviantní chování, projevy agresivity či užívání drog apod. (Kraus 2006: 13).

Erik Erikson se domníval, že před adolescenta je postaven hlavní úkol, vytvořit si pocit vlastní identity a najít odpověď na otázky „*Kdo jsem?*“ a „*Kam směřuji?*“ a spojoval tento proces s pojmem krize identity. Věřil, že je klíčovou součástí zdravého psychosociálního vývoje, jak uvádí ve své knize Atkinson (1995: 102). Dále popisuje domněnku většiny vývojových psychologů, že adolescence by měla být obdobím experimentování s rolemi a zde může mládež prozkoumávat různé způsoby chování, zájmy a ideologie.

Mládež tedy můžeme také definovat jako „*období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity*“ (Vágnerová 2012: 321).

Pokud společnost pro dospívající vytváří podmínky, které by se daly nazvat časem na rozmyšlenou, chráněným prostorem pro zkoušení a hledání nebo období odkladu (jinak moratoriem), potom proces hledání vlastní identity je brán také jako společenský úkol (Macek 1999: 78).

Proces vytváření vlastní identity „*je tedy subjektivní pocit vlastní kontinuity a totožnosti, uvědomění si svých schopností, dovedností, způsobů myšlení*“ (Šimíčková Čížková 1999: 112).

Dospívající bez pevné identity často vyhledávají sobě podobné lidi, kteří se nacházejí ve stejné fázi a svou identitu hledají, budují ve vrstevnické skupině, partě, gangu nebo v rámci subkultur mládeže (Smolík 2010: 24).

Dle Vágnerové (2012: 325) na počátku fáze pozdní adolescence je mladý člověk zaměřen na hledání a rozvoj vlastní identity, jež by odpovídala představám adolescenta. To se projevuje větší snahou o sebepoznání, která se uskutečňuje v rámci vrstevnické skupiny. Na počátku fáze vrcholí přijetí specifické adolescentní kultury a stylu života. Jako potvrzení sociální identity a příslušnosti k věkově vymezené skupině slouží sdílení stejných zážitků a hodnot.

Šimíčková Čížková (1999: 111) se ve své knize zmiňuje, že adolescent experimentuje s rolemi, které hraje právě v sociálních situacích a skupinách, a tak získává zkušenosti s alternativními způsoby chování.

Tato tzv. krize identity, by měla být vyřešena mezi 20. a 25. rokem věku, aby se jedinec mohl posunout k dalším vývojovým úkolům. Pokud je proces úspěšný, říkáme, že člověk získal vlastní identitu, přijal určitou sexuální orientaci a chování, profesní zaměření a světový názor (Atkinson 1995: 102).

Sociolog Zygmunt Bauman je přesvědčen, že sociálně-ekonomická struktura dnešní společnosti se modernizovala, což vedlo k proměně pevné moderní společnosti ve společnost tekutou (Kubátová 2010: 102).

Proto se mnoho teoretiků začalo zabývat modernizací průběhu jedincova života a jeho životních fází. Podle sociologa Petera Alheita (Tamtéž: 106-108) lze identifikovat tři fáze, kterým prošla teorie jedincova života:

- první fáze: koncept socializace
- druhá fáze: koncept individualizace
- třetí fáze: koncept biografie.

Třetí fáze je chápána jako konkrétní život konkrétního člověka. Koncept se přímo zaměřuje na proces, v němž jedinec vytváří svou osobní identitu v biografickém procesu. Biografie jsou zde popisovány jako vyprávěné životní příběhy a jsou vhodné pro sledování procesu vytváření identity. V biografickém vyprávění vypravěč nedisponuje žádnou jednou provždy pevně danou identitou, ale stále svou identitu vytváří (Tamtéž: 108).

Ze sociologického hlediska se identita neutváří pouze v období mládeže, ale naopak v dnešní moderní neregulované společnosti se můžeme setkat s neustálým procesem vytváření vlastní identity. Z tohoto důvodu můžeme tvrdit, že člověk svou identitu neustále mění pod vlivem vlastního životního příběhu a podobné je to i u vytváření hodnotového systému člověka. Jak je uvedeno výše, je hledání identity pro mladé lidi obtížný úkol, ale i společenský úkol. Můžeme uvažovat o tom, že by to mohl být rovněž úkol pedagogů, kteří s mládeží pracují a měli by pro ně vytvářet vhodné podmínky pro jejich osobnostní rozvoj. Ukázali jsme, že důležitým činitelem při budování identity mládeže mohou být vrstevnické skupiny. Obšírněji se jim budeme věnovat v následující kapitole.

1.3 Vrstevnické skupiny mládeže

V následujícím textu budeme věnovat pozornost vrstevnickým skupinám, jejich vlivu na mládež, a otázce, zda je vůbec členství v takové skupině pro jedince vhodné.

Vrstevnickou skupinu, jinak peer group, vytvářejí mladí lidé blízkého věku, dobrovolného zájmu, stejného pohlaví nebo blízkého sociálního statusu. Je často jedinou formou dobrovolného neformálního sdružování (Hofbauer 2004: 99).

Jako unikátní, nezastupitelný výchovný činitel, hlavně v období adolescence, fungují právě vrstevnické skupiny. Část těchto skupin se může identifikovat s nejrůznějšími subkulturami mládeže a podílet se na jejich životě (Smolík 2010: 20).

Vrstevnické skupiny a subkultury mládeže mají často vliv na člověka, který se v procesu socializace stává bytostí společenskou, a proto nemůže žít osamoceně. Součástí tohoto procesu jedince je schopnost adaptace a jeho ztotožnění se sociální rolí, kterou má v jednotlivých životních obdobích zaujímat (Tamtéž: 21).

Důležité je podle Pávkové (2002: 34), že příslušnost k takové skupině může rozhodujícím způsobem určovat náplň volného času jedince. Popisuje fakt, že některé skupiny představují rizikové prostředí, např. extrémistické skupiny, delikventní a drogová subkultura nebo některé sekty, ale obecně je pro zdravý vývoj jedince členství ve vrstevnické skupině důležité.

Toto členství je pro jedince důležité, jelikož vrstevnická skupina slouží jako opora v procesu vytváření individuální identity, dospívající se může definovat příslušností ke skupině tzv. skupinovou identitou, jež mu pomáhá překonat nejistotu v procesu osamostatňování, v jeho individuaci. Mládež prochází v tomto období zásadní proměnou a skupinová identita je pro ně významnou součástí identity individuální, ta proto není ještě zcela dostatečně stabilní (Vágnerová 2012: 371).

Další důvody, proč je toto členství důležité, uvádí Hofbauer (2004: 99): Vrstevnická skupina poskytuje zázemí, ochranu, kompenzuje sociální a citovou deprivaci, vytváří sociální vztahy a pocit bezpečnosti, a tak má pro členy někdy stejný význam jako obsah samotné činnosti. Také pomáhá překonávat sociální izolaci, přispívá k jejich socializaci a osvojování sociálních hodnot. Hofbauer se také zmiňuje o některých případech, které mohou působit spíše opačným směrem a jejich důsledky jsou např. antisociální a delikventní chování.

Smolík (2010: 25) také popisuje důležitost členství ve vrstevnické skupině a konstatuje, že identifikace se skupinou nebo subkulturou poskytuje jedinci dočasný azyl v období jeho vnitřního hledání

Takové skupiny či subkultury mládeže se většinou rozpadají, pokud věk členů překračuje hranice 25 až 30 let, ale někteří mohou v takto vytvořené skupině přetrvávat, protože pojem mládež není přesně označen horní věkovou hranicí (Tamtéž: 22).

O rozpadu skupiny se zmiňuje rovněž Vágnerová (2012: 349), kdy *„role člena určité skupiny, s níž se dospívající ztotožňuje a získává tak určitou sociální identitu, obvykle ke konci adolescence ztrácí na významu.“*

Z textu je patrné, že pro mládež má členství ve vrstevnické skupině veliký význam, nejen že pomáhá jedinci při vytváření individuální i sociální identity, ale hlavně se stává pro jedince rozhodujícím činitelem pro trávení volného času. Oproti pozitivním vlivům, mohou na mládež působit v takové skupině také negativní vlivy, a proto by bylo dobré tomuto působení nějakým způsobem zamezit. Můžeme považovat za podstatné pedagogické působení na mládež, které by do jisté míry mělo těmto negativním vlivům čelit. Ve druhé kapitole se proto budeme podrobněji zabývat pedagogickým působením a to ve volném čase mládeže.

2 VOLNÝ ČAS

Nejdříve ukážeme některé současné definice „volného času“. Avšak úkolem této kapitoly není pouze pojednávat o problematice tohoto pojmu, která sahá až do daleké historie. Zaměříme pozornost zejména na kontext volného času s pedagogickým ovlivňováním mládeže a uvedeme i další faktory s tím spojené.

Především sociologové se zabývají fenoménem volného času. Sociologie se o něm zmiňuje jako o reakci na průmyslově pracovní období, kdy volný čas je možný teprve industrializací. Od první světové války se stal aktuálním pro velkou část industrializované společnosti při zavedení osmihodinového pracovního dne. Jedna z mnoha definic volného času zní: *„jedná se o časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností, kdy si člověk vybírá činnost nezávisle na společenských povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a příjemné zážitky“* (Važanský 2001: 17).

Dle Pávkové (2002: 13) je možno chápat volný čas jako *„opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“*

Hofbauer (2004: 13) charakterizuje volný čas jako „čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“ Popisuje vymezení času jako zbytkového, tzv. zbytkovou, reziduální teorii volného času. Teorie je rozšířená zejména v německé literatuře a definuje volný čas jako zbývající čas po splnění pracovních i nepracovních povinností. Nicméně přiklání se k přesnější a úplnější charakteristice volného času: „činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení“ (Tamtéž).

Reziduální teorii zmiňuje rovněž Duffková (2008: 112). Rozděluje však definice volného času do dvou různých hledisek:

- kvantitativní hledisko: volný čas je to, co „zbude“, tzn. reziduální definice
- kvalitativně obsahové hledisko: volný čas je komplexem činností, pro které se člověk rozhodl sám ze své vlastní vůle, bez tlaku společenských nebo rodinných závazků, tzn. normativní definice.

K tomu dodává, že lze rozlišit dvě varianty charakteru volného času, které zmiňoval již Aristoteles ve své Etice Nickomachově, kde zdůrazňoval význam volného času. V první variantě jde o teorii zdůrazňující individuální charakter volného času tzn., že volný čas je vázaný na jednotlivce. Ve druhé variantě je volný čas vázaný na společnost (Tamtéž: 116).

Podobné je dělení volného času na pojem času negativního a pozitivního. Negativní ve smyslu zbývající doby po studijně nebo pracovním podmíněném čase. Pozitivní je charakterizován disponibilním časovým prostorem, jenž by znamenal pro jedince svobodně realizovat a dělat to, k čemu ho nikdo nenutí (Važanský 2001: 23-24).

Rovněž Kaplánek (2011: 6) definuje volný čas negativně nebo pozitivně a píše, že v pedagogice volného času prosazujeme pozitivní definici, ale i tak nelze ve skutečnosti oddělit volný čas od časových úseků věnovaných práci.

Volný čas a jeho trávení je jednou z nejvýznamnějších konkrétních oblastí zkoumání životního způsobu a je zde pojímán jako jeho velmi důležitý aspekt. Pro charakter životního stylu je zásadní časová dimenze každodennosti. Volný čas je sférou, v níž je možné nejvýrazněji uplatňovat svobodná rozhodnutí a náplň činností na základě vlastních potřeb, zájmů a hodnot, nikoliv zvenčí vnucených daností a povinností či stereotypů. Mezi životním stylem a volným časem funguje velice úzká vzájemná

závislost. Volný čas je jen jedna časová dimenze života člověka, jeho každodennosti a jeho životního stylu (Duffková 2008: 111).

Jacyno (2012: 54) o životním stylu říká, že souvislá konfigurace voleb a rutinních praktik usměrňuje jednotlivce např. při výběr způsobu trávení volného času, naopak volbou partnera souvisí více než s identitou se stylem života.

Pávková (2002: 28) považuje za jeden z důležitých ukazatelů životního stylu způsob využívání volného času.

Tyto definice pojmu volný čas mají mnoho společného. Volný čas můžeme chápat dvěma různými způsoby. Pokud chápeme volný čas, jako zbytek času po každodenních povinnostech, pak podle výše uvedených autorů bude toto chápání zařazeno do reziduální teorie volného času nebo negativní definice. Z hlediska pedagogického ovlivňování volného času je nejspíše vhodnější pozitivní či normativní definice. Podle této definice člověk ve svém volném čase vykonává nenucené činnosti, které si sám volí a přináší mu uspokojení. Nicméně jak z textu vyplývá, do sféry volného času patří další činitel, a tím je životní styl. V následující podkapitole se pokusíme vymezit pojetí životního stylu.

2.1 Životní styl

O životním stylu se zmiňuje Pávková (2002: 28-29): „jedna z mnoha definic vymezuje životní styl jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.“ K tomu dodává, že je to pojem velmi složitý a komplikovaný.

Nejobvyklejší vymezení životního stylu, na němž se snad všichni sociologové i nesociologové shodnou je způsob, jakým lidé žijí (Duffková 2009: 29).

„Životní styl je program nebo také repertoár chování a prožitků, který se od raného věku formoval v naší osobnosti pod vlivem různých životních událostí a který určuje, jak vnímáme lidi a svět, i to, jak se ve světě pohybujeme, čeho se bojíme, za čím jdeme, jak si při tom počínáme“ (Smékal 2005: 68).

Dále Smékal (Tamtéž: 70) konstatuje, že v životním stylu je vyjádřen vztah člověka ke světu, a že životní styl je: „jednota základního sebepojetí a životního cíle, osobního plánu, celkový pohled na svět a způsob zacházení s životními situacemi.“ O životním

stylu píše, že zůstává relativně stabilní po celý život, jelikož člověk přijal svůj plán a model jednání jako pravdivý a vyhodnocuje a vykládá si životní události v téže linii.

Životní styl je spojený s kategorií sociálního zrání, kdy se jedná o dynamizovaný a do sociálního časoprostoru promítnutý hodnotový systém jedince. Obsahuje základy celoživotního stylu, jenž se podle jednotlivých životních etap dále modifikuje, ale typický je i pro danou životní etapu (Kraus 2006: 19).

V kultuře individualismu se setkáváme se životním stylem jako prostorem pro sebevyjádření jednotlivce. Je pojímán jako možnost experimentování na sobě, ale nemusí se spojovat s radikálními změnami a jen zřídka dochází k přijetí alternativního životního stylu. Prostřednictvím životního stylu je sebevyjádření způsobem, jakým jedinec poznává sám sebe a při jeho volbách vybírá to, co „jakoby“ bylo vytvořeno speciálně pro něho (Jacyno 2012: 53).

Naopak v kultuře společnosti je životní způsob spjat s jejím charakterem. Mládež si vytváří vlastní subkulturu ve způsobu odívání, vyznávání hudby nebo vyjadřování apod. Používají své specifické výrazy nebo symboly v souvislosti s možnostmi, jež poskytují komunikační kanály (Kraus 2006: 20).

Duffková (2008: 32) popisuje skupinu, jako možný typ subjektu životního stylu, která je často v pojetí subkultury. Jde o určitou skupinu osob, jejichž životní styl vykazuje společné podstatné rysy, jde tedy o skupinu stejného nebo obdobného životního stylu.

Kromě životního stylu se používá také pojem životní způsob. Dle Kubátové (2010: 13-14) lze na ně pohlížet jako na odlišné pojmy, pokud se zaměříme na jejich vnitřní uspořádání a konzistentnosti prvků životního způsobu. Životní styl by se od životního způsobu vyznačoval vnitřním spojením, koherencí a kvalitativní souvislosti všech prvků.

Duffková (2008: 35-36) konstatuje životní způsob a životní styl jako běžně se užívající termíny v sociologii se používají v nejrůznějších kontextech. Z toho důvodu rozděluje autory na dvě skupiny. První jsou autoři, kteří uplatňují lišící se pojetí a autoři používající neoprávněný předpoklad všeobecné známosti obsahu obou pojmů ve smyslu tušeném než výslovně konstatovaném. V české terminologii sociologie životního způsobu a stylu existují tyto dvě hlavní kategorie a dodatečně se k nim často řadí i třetí

životní sloh. Všechny tři se používají buď ve stejném významu, nebo se je autoři používají v poněkud jiném významu.

Můžeme se setkat s dalším pojmem v souvislosti se životním stylem a to pojmem „alternativní životní styl“. Za tento styl je možné považovat především životní styly některých subkultur, životní styly undergroundu, obecně tzv. nonkonformní životní styly, jež se neshodují s normami dané společnosti. V sociologii je pro obecné pojetí subkultury v souvislosti s alternativními životními styly důležité, že specifický životní styl je jeden z definičních znaků subkultury a je typický pro členy určité subkultury (Duffková 2008: 85).

Životní styl se v průběhu jedincova života mění, i když jeho základ zůstává stejný. Člověk může prostřednictvím životního stylu poznávat sám sebe. Můžeme považovat za důležitý, že ve společnosti se vyskytuje životní styl jako alternativní nebo určitý styl skupiny, kdy mladí lidé vytvářejí své subkultury. Budeme o nich pojednávat ve třetí kapitole. Závěrem této kapitoly objasníme, jaký je přínos pedagogického ovlivňování pro mládež v jejich volném čase, jelikož právě tam se tvoří životní styly mládeže a jejich subkultury.

2.2 Pedagogické ovlivňování volného času a vztah mládeže s pedagogy

Nejprve budeme věnovat pozornost volnému času mládeže a otázce jaký má smysl jeho pedagogické ovlivňování. Na závěr této kapitoly se krátce zaměříme na vztah mládeže s pedagogy.

Volnočasové aktivity mladých lidí mají svá specifika, jelikož se v období mládí utváří hodnotový systém jedince a hledají se cesty jeho uplatňování a objektivizace reálným chováním a činnostmi. Za základ utváření životního způsobu můžeme považovat dynamizaci hodnotového systému a jeho promítnutí do sociálního časoprostoru. Způsob trávení volného času a propojení pracovních a volnočasových aktivit je významnou součástí životního způsobu. Pro celoživotní orientaci člověka má význam oblast jeho volného času v mládí a jeho obsahové naplnění (Sak 2000: 133).

Do volného času mládeže nepatří vyučování, sebeobsluha, základní péče, povinnost v rodině nebo výchovném zařízení a další vzdělávací a další časové ztráty (Pávková 2002: 13).

Problematický je poměr mezi „aktivními a pasivními“ formami volného času, jelikož některé výzkumy se shodují v tom, že mládež ve svém volném čase má zájem především o sport, sociální interakci s vrstevníky, kulturu a zábavu zprostředkovanou masovými komunikačními prostředky (Kraus 2006: 51).

U Kolářové (2011: 36) se setkáváme s trávením volného času mládeže mimo domov nebo ve vrstevnické skupině.

Pávková (2002: 37) poukazuje na důležitost pedagogického ovlivňování volného času dětí a mládeže: *„Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti.“*

„Volný čas mládeže a jeho naplňování vhodnými aktivitami hraje významnou roli při utváření osobnosti mladého člověka a při jeho pozitivní socializaci“ (Krause 2006: 49). Tento citát rovněž zdůrazňuje důležitost náplně volného času u mladého člověka. Kraus dále konstatuje, že zabezpečením kvalitního trávení volného času, můžeme kompenzovat případné nedostatky rodinného prostředí, školského systému a dalších vlivů.

Vhodné pedagogické ovlivňování volného času mládeže přispívá k prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování a výchovných problémů jako projevy agresivity, záškoláctví, drogová závislost, závislost na virtuální droze atd. (Pávková 2002: 37-38).

Kraus (2006: 50) specifikuje zvláštnost volného času, spočívající ve snaze cíleně ovlivňovat a směřovat využití volného času. Požadavek pedagogického ovlivňování volného času je nezbytný a důležitá součást výchovného působení. Za základní principy výchovy ve volném čase, které toto cílevědomé a záměrné působení musí respektovat, považuje např. dobrovolnost, přitažlivost, ale i potřebu sociálního kontaktu atd.

Vágnerová (2012: 367) se zmiňuje o tom, jakého pedagoga dospívající člověk oceňuje. Takového, který nezdůrazňuje svou formálně danou nadřazenost a autoritu, má

pochopení pro žáky, je ochoten vyslechnout jejich názor a bere je alespoň do určité míry jako rovnocenné bytosti. Takový pedagog u dospívajícího posiluje jistotu a prostřednictvím zpětné vazby kladně ovlivňuje i jeho motivaci ke školní práci.

Když mladý člověk v období dospívání experimentuje s různými mezilidskými vztahy, odmítá podřízené postavení neboli demonstrovanou formální nadřazenost autorit. Takovou autoritou se rozumí např. rodiče či učitelé, ke kterým je kritický, jejich názory a rozhodnutí neakceptuje zcela bezvýhradně, jako mladší děti, ale přemýšlí o nich a hlavně diskutuje (Vágnerová 2012: 346). Mění se tak vztah mladého člověka k pedagogovi, tato změna je podmíněna schopností zralejšího způsobu uvažování a potřebou odpoutat se závislosti na autoritě (Tamtéž: 365).

Šimíčková Čížková (1999: 116) popisuje, že adolescenti mohou mít dobrý vztah k pedagogům nebo spolupracovníkům, ale pouze v případě, že tito lidé mají vnitřní hodnoty, akceptují dospívajícího člověka v jeho individualitě, chovají se podle morálních norem, jež jsou pro adolescenta přijatelné.

Kaplánek (2012: 38-40) popisuje animaci jako výchovnou metodu pedagogiky volného času a zmiňuje se o postoji vychovatele k životnímu stylu mladých lidí. Vychovatel by podle této metody měl držet v rovnováze vstřícnost a autoritu. Píše o zralém postoji vychovatele a jako příklad uvádí citát od dona Bosca: „*Chceš-li získat mladé lidi, miluj to, co oni mají rádi!*“. Vysvětluje tuto zásadu v praxi tak, že vychovatel by se měl zajímat o to, co je pro mladé lidi důležité, být vnímavý k autentickým hodnotám, které mladí lidé hledají a i za cenu menší popularity si zachovat vlastní tvář.

Můžeme předpokládat, že vztah mezi mladým člověkem a pedagogem je klíčový pro účelné ovlivňování jeho volného času. Ačkoliv je pro mládež pedagog pouhou a nepodstatnou autoritou, nemusí svojí nadřazenost, jak z výše uvedeného vyplývá, dávat najevo a naopak může být v očích mladého člověka rovnocenný partner. Lze předvídat, že trávení volného času v mládí je odrazem pro trávení volného času v dospělosti. Z tohoto důvodu je pedagogické ovlivňování volného času mládeže a jeho vhodné naplňování pro jedince velikým přínosem. Nejenom, že přispívá k prevenci, vede a rozvíjí jedince, ale celkově utváří osobnost mladého člověka.

3 KULTURA

Jak je uvedeno v předchozí kapitole, mladí lidé vytvářejí své subkultury s určitým životním stylem. Abychom porozuměli subkultuře, budeme v následujícím textu věnovat pozornost nejprve pohledům některých autorů na pojem kultura a její definici, jelikož z tohoto pojmu subkultura původně vznikla.

Nejdříve krátce vysvětlíme, kde v dějinách pojem kultura vznikal a jak na něj v minulosti pohlíželi. Podle Soukupa (2004: 13-14) se původ pojmu objevuje v antickém středověku a vznikl z latinského „colo“, resp. „colere“. Původně byl pojem spojován s obděláváním zemské půdy. Novou dimenzi tohoto pojmu jako charakteristiky lidské vzdělanosti odkryl Marcus Tullius Cicero, když nazval filozofii kulturou ducha. Opět se setkáváme s antickým významem pojmu kultura teprve až v renesanci a humanismu, kde se užíval pojem pro označení sféry pozitivních hodnot, jež přispívaly k zdokonalování lidských schopností. V osmnáctém století byla kultura chápána jako oblast lidské existence a protiklad přírody. Gustav Friedrich Klemm dovršil první etapu konstituování dějin kultury. Edward Burnett Tylor koncentruje Klemmovo vymezení kultury do první formální antropologické definice kultury: *„Kultura nebo civilizace ... je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.“* (Tamtéž).

Faltýn (rok neuveden: 3-4) rovněž vysvětluje pojem kultura v latinském původu „colo“ jako vzdělávat, obdělávat, pěstovat a „cultura“ jako pěstování, vzdělávání. Selektivní a hodnotící funkci získal pojem v antice, kde odlišoval vzdělávané a zdokonalované jedince od všech, co setrvali ve filozofické nevědomosti. Faltýn konstatuje: *„o každé kultuře můžeme říci, že je to způsob, jehož prostřednictvím se konkrétní skupina lidí adaptovala na podmínky, ve kterých žije“* (Tamtéž). Poukazuje na to, že lidé vytvářejí společnou kulturu tím, že sdílejí stejné životní podmínky, na které vytvářejí společný způsob adaptace. Dále se zaměřuje na Sigmunda Freuda a jeho definici kultury: *„kultura je souhrn výkonů a nástrojů, jimiž se život lidí vzdálil od života zvířat a které slouží k dvěma účelům: ochraně člověka před přírodou a uspořádání vztahů mezi lidmi“* (Tamtéž).

Hebdige (2012: 29-30) uvádí, že pojem kultura je proslulý svou nejednoznačností. Jako vědecký termín označuje jednak proces (umělé množení mikroskopických organismů) a jednak jeho výsledek (organismy jako takto vypěstované). Hebdige popisuje konec osmnáctého století, kde se diskutovalo o „kultuře společnosti“ a udržoval se sen o „organické společnosti“ jako jednotném, smysluplném celku. Tento sen se dělil do dvou směrů, přičemž první byl feudální ideál hierarchicky uspořádané společnosti a druhý méně podporovaný směr socialistické utopie. Z této tradice vznikly dvě základní definice kultury, ale neodpovídaly naznačenému dvojímu pojetí kultury:

- první definice je klasická nebo konzervativní, která představovala kulturu jako standart estetické výjimečnosti
- druhá definice vyrůstala z antropologie a v osmnáctém století ji nachází Williams u Herdera: „*termín kultura odkazoval na zvláštní způsob života, který vyjadřoval určité významy a hodnoty nejen prostřednictvím umění a učení, ale i institucemi a běžným chováním. Analýza kultury v tomto významu představuje objasnění významů a hodnot implicitně a explicitně obsažených v konkrétním způsobu života, v konkrétní kultuře.*“ (Tamtéž).

Smolík (2010: 26-27) uvádí několik názorů různých autorů na pojem kultura např. podle Bakera je koncept kultury pro nás nástrojem užitečný jako životní forma a ta se mění i s jeho významy v závislosti na tom, co vše myslitelé hodlají s tímto nástrojem dělat.

Svět kultury vstupuje před člověka jako svět symbolů. Takto ukazuje psychologické hledisko na pojem kultura Nakonečný (1995: 27). Vysvětluje, že symboly zastupují a podněcují specificky lidské způsoby reagování. Jestliže zvířata žijí vazbou na přírodní, tj. fyzikálně chemické vlivy, pak člověk žije vazbou na symboly jako produkty kultury. Člověk se rodí do kulturního prostředí, kde žije a je to něco odlišného než prostředí přírodní. Pro člověka to vyžaduje specifické způsoby adaptace, které vytvářejí specifický druh determinace psychiky.

Kultura je sumou specifických vzorců jednání, ale pokud jsou vzorce specifické a výrazně se liší od běžných vzorců většinové kultury, pak v tomto případě mluvíme podle sociologie o subkultuře. V každém případě je důležitým znakem subkultury viditelné odlišení od dominantní kultury (Smolík 2010: 30).

Můžeme konstatovat, že pohledů na pojem kultura je mnoho a definovat ji je velmi složité. Jestliže si lidé osvojují od dětství zvyky či tradice své společnosti, pak vytváří svou specifickou kulturu. Kultura je pro lidi významná, je tvořena lidmi a existuje tam, kde lidé žijí. Lze říci, že termín kultura zahrnuje vše lidmi vytvořené, ať už hmotné nebo nehmotné a lišící se tak od přírody. Avšak v takové kultuře určité společnosti se mohou vyskytovat skupiny lidí, jež se od ní výrazně odlišují. Proto se budeme v následujícím textu podrobněji zabývat těmito skupinami lidí, odlišující se od dominantní kultury.

3.1 Subkultura

V této podkapitole se zaměříme nejen na charakteristiku subkultury, ale i na její odlišnosti od kultury a dalším podobným termínům, jež se používají s označením subkultury.

„Subkultura svojí odlišnost záměrně udržuje a lze vymezit srovnáním s hodnotami, normami, chováním a životním stylem převládající v dominantní kultuře, již je subkultura součástí“ (Kriegelová 2008: 163).

„Význam subkultury je vždy sporný a styl je prostorem, v němž se protichůdné definice střetávají s největší silou.“ (Hebdige 2012: 27). Tato představa o subkultuře naznačuje, že styl je pro subkulturu důležitý, ale neexistuje její jediná přesná definice.

Z hlediska množství jednotlivých definic subkultury je nemožné uvést tu správnou, uvádí rovněž Smolík (2010: 30) a konstatuje, že definice se zaměřují na jednotlivé charakteristiky a znaky subkultur, které jsou často rozdílné. Poukazuje na historii tohoto pojmu, kdy ve čtyřicátých letech dvacátého století byl používán ve společenských vědách v několika významech:

- označení typologické kategorie či varianty většího celku
- jako kontrakultura v protikladu k většímu celku, jenž odmítá hodnoty dominantní kultury.

Za základní typy vymezení subkultury se považují dvě definice:

- substanční, pokoušející se vymezit podstatu subkultury
- funkcionální, vystihující funkce, které subkultury plní (Tamtéž: 30-31).

Podle definice Petruska (1996: 1248) v sociologickém slovníku je: „*subkultura soubor specifických norem, hodnot, vzorců chování a životní styl charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, případně tzv. dominantní či hlavní kultury, již je tato skupina konstitutivní součástí. Termín se také vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a zejména životního stylu, i když se podílí na dominantní kultuře a na fungování širšího společenství.*“

Smolík (2010: 31-32) se opírá o Barkera a Girtkera. Beyera popisuje možné definování subkultury prostředím, v němž je provozováno něco, co je majoritou považováno za deviantní. Subkultura bývá ostatní společností odmítána, odsuzována, a pokud není přímo deviantní, majorita ji chápe odlišně. Pro většinově „nepřízřusobivé“ jedince subkultura plní funkce: ochranou, interakční, kompenzační a jedinci v ní sdílejí stejné hodnoty. Barker vysvětluje předponu „sub“, jež naznačuje osobitost a odlišnost a používá se pro odlišení subkultury od dominantní společnosti. Naopak podle Girtlera poukazuje „sub“ na nízké společenské postavení dané kultury, proto odmítá termín „subkultura“ a používá spíše termín okrajová kultura. Smolík konstatuje, že i přes to se stal termín subkultura obecně přijímaným a jedním ze základních sociologických pojmů. Za základ pro vznik subkultury spatřuje Smolík řešení kolektivních problémů. Říká, že subkultury sdružují jedince, kteří mají společné specifické problémy a výsledkem je sociální pohled na sociální realitu.

Kolářová (2011: 13) poukazuje na pojem subkultura spíše jako zastaralý nebo nepoužívaný pojem, jenž se od devadesátých let dvacátého století v angloamerické literatuře přestává používat. Mezi mnoha styly si můžeme vybírat jako zboží na polici supermarketu. Tyto styly vznikly v současné multikulturní západní společnosti, když se dominantní kultura rozdělila, vyznačovala se rozmanitostí a míšením stylů. Uvažuje se o tom, co přichází „po subkultuře“ o tzv. postsubkulturách nebo to mohou být scény, životní styly, kmeny či komunity založené na vkusu.

S termínem kmeny nebo jinak „urban tribes“ se setkáváme také u 518 a Veselého (2014: 8-10), jež ve své knize popisuje městské komunity uvnitř, z kterých vznikají alternativní životní formy. „*Města jsou jako vězení a jejich ulice labyrinty, ze kterých se snažíme vymotat. Na cestě za svobodou potkáváme spiklence, se kterými malujeme paralelní mapy našeho světa a sepisujeme nové mytologie, jež nám mají pomoci přežít.*“

Oblékáme se při tom do vlastních uniforem a mluvíme jazykem, kterému rozumíme jen my sami. Schováváme se ve stínech znaků a v místech, kam nemůže kapitál. Pro ostatní jsme buď neviditelní, anebo výtržníci, kteří se odmítají chovat normálně. A přitom nechceme nic jiného než si žít svým vlastním způsobem. Jsme kmeny, které nově obydlují město.“ Tímto citátem interpretují kmeny a jejich význam. Popisují, že termín zavedl v roce 1985 francouzský sociolog Michel Maffesoli, jež jim nahrazuje používaný pojem subkultury. Zmiňují se o postsubkulturálních studiích, které používají termín městských či nových kmenů, v nich se identita vytváří, je tekutá (Tamtéž).

Další definice kmene je popisována v užším slova smyslu podle výpovědí dotazovaných: „*malá skupina, komunita založená na interakci tváří v tvář*“ (Daniel 2013: 245). Kmen je vymežován jako podmnožina subkultury, např. subkulturní party a může být chápán jako kulturní pole, vymezené hudební vkusem s různou mírou příslušnosti k ní (Tamtéž).

Jiným používaným termínem je scéna a Kolářová (2011: 16) ji charakterizuje jako soubor tvůrců, hudebníků a fanoušků, kteří společně sdílejí svůj hudební vkus a odlišují se od ostatních např. typem oblečení, stylu atd.

Na pojem scéna se zaměřuje také Smolík (2010: 37-38) a říká, že je založena na subkulturních základech a je to spíše moderní městská forma společenského styku, kde se účastníci nemusejí navzájem znát, ale sdílejí stejný zájem nebo životní styl. Navazuje na Irwina, který popisuje scénu jako metaforu a rozděluje jí do dvou frází:

- první fráze nazývá „být u toho“/ „být na scéně“, kde se jedná o nějakou událost určenou časem a místem, ale její existence je přechodná
- druhá fráze je trvalejší životní styl (Tamtéž).

Jak je uvedeno výše, rovněž subkultura je stěží definovatelný pojem a jejím základní charakteristikou je odlišnost od hlavní kultury. Odlišuje se hlavně svým specifickým stylem, který můžeme spatřovat nejen v odívání nebo chování, ale také v jejich způsobu uspořádání hodnot. Odlišnosti se projevují i z pohledu dominantní kultury, jež považuje vzniklé subkultury za jiné, zvláštní nebo deviantní a často je z tohoto důvodu odmítá. V subkultuře však mohou jedinci např. sdílet stejné hodnoty, které s hlavní kulturou sdílet většinou nemohou. Z textu je patrné, že subkultura je místem pro takové jedince, kteří se hůře ve své hlavní kultuře adaptují. Někteří citovaní autoři uvádějí jako náhradu za tento pojem nejčastěji termíny kmeny nebo scény

a poukazují na pojem subkultura jako zastaralý. Avšak ze sociologického hlediska je pojem subkultura stále používaným a obecně přijímaným. Subkultury přitahují mladé lidi a často se hovoří o subkulturách mládeže, proto se jimi budeme zabývat v poslední části třetí kapitoly.

3.2 Subkultury mládeže

Zejména v mládí většina lidí vstupuje do subkultury a z tohoto důvodu budeme hledat odpověď na otázku, zda subkultury v dnešní době nejsou pro mladé lidi pouze „trendem“ a pomíjivé.

Smolík (2010: 35) definuje subkulturu mládeže jako: *„typ subkultury vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.“*

Stálé a obecné chápání subkultur mládeže vysvětluje Kriegelová (2008: 164) jako *„charakteristické prostředí na pozadí vrstevnických skupin, poskytující dočasné místo pro upevňování identity jedince a sebevyjádření.“* Rovněž vysvětluje, že mají specifický životní styl, hudební preference a styl odívání a za nejznámější soudobé subkultury mládeže považuje např. emo, gothic, hip-hop, metalisti, punkeři atd.

Smolík (2010: 58-73) se zaměřuje na historii výzkumů subkultur mládeže, které se rozdělují podle místa, kde byly prováděny. První výzkumy, věnující se především deviantním jedincům, byly prováděny v chicagské škole od dvacátých a třicátých let dvacátého století. Od šedesátých let dvacátého století následovaly výzkumy v birminghamské škole, resp. v Centru pro současná kulturní studia (CCCS) při Birminghamské univerzitě ve Velké Británii. CCCS se původně zaměřovalo na „žitou“ kulturu s důrazem na kultury jednotlivých tříd. V současném výzkumu subkultur mládeže se uplatňuje nový tzv. postsubkulturární přístup.

„Od devadesátých let dvacátého století až dodnes, kdy převládá vliv módních trendů, se jedinec musí považovat za člena nebo součást subkultury, a chápe se jako výraz módních trendů“ (Smolík 2010: 77).

Objevuje se velké množství stylů, ale spíše se hovoří o „supermarketu stylů“ a proto někteří autoři považují subkultury mládeže za nestabilní společenské fenomény.

Nelze od devadesátých let hovořit o tradičních subkulturách, ale spíše scénách, stylech, kmenech atd. (Tamtéž: 77-78).

Muggleton mluví o „subkulturalistech“, kteří sdílejí ve skupině svoje odlišnosti nebo momentální preference a jsou flexibilní ve střídání stylů a hudebních preferencí. Mládež se proto v postmoderním pojetí stává krátkodobě členem subkultury považované za nejmodernější a využívá termínu jako scéna nebo lifestyle (Kriegelová 2008: 164). Naopak soudobé studie některých autorů uvádějí, že do daných subkultur se mohou řadit jedinci od časné adolescence až po věk čtyřicet let (Tamtéž: 163-164).

České subkultury vykazují určitou míru uzavřenosti a čistoty stylu, ale prolínání a změna subkultury existuje, avšak příslušnost k ní není jen hra. Prvky tradičních subkultur vykazují systém společných hodnot, jsou založeny na sdílení hudebního vkusu a vytváření komunity. Neúplnou definici subkultury naplňuje spíše širší okruh konzumentů, ale nelze tato uskupení mladých jednoznačně prohlásit za postmoderní. Z pohledu subkultur je mainstream, neboli hlavní proud, stále opozitní kulturou. Subkulturní mládež je v opozici proti komerčně založeným mladým lidem a rovněž proti zkomercionalizovaným částem vlastní subkultury. Postmoderna zvyšuje charakteristiky subkultury, které byly vždy znaky subkultury a nejde tedy o specifickou postmoderních subkultur (Daniel 2013: 248).

Ukázali jsme, že subkultury mládeže byly v minulosti chápány více jako prostor pro deviantní mládež, později jako skupiny s osobitým životním stylem. V současnosti podle názorů citovaných autorů nelze hovořit o tradičních subkulturách, jelikož se mládež stává členem dané subkultury, která je právě „trendem“, kterou si zvolí a může z ní kdykoliv odejít a přejít opět do jiné. Z těchto příčin se pojem subkultura nepoužívá a nahrazují ho pojmy např. scéna nebo kmen a označují krátkodobé zaměření mládeže v určité subkultuře. Ovšem z výše uvedených souvislostí můžeme konstatovat, že pokud je subkultura podkategorií kultury, pak výrazy kmény a scény jsou spíše podkategoriemi subkultury. Pokud se tedy hovoří o scéně subkultury, pak mohou být scény označeny jako místa společných setkání subkultury a kmény jsou naopak zpravidla chápány jako malé subkulturní skupiny či nové městské subkultury.

Můžeme považovat za důležité, že stále existují prvky tradičně chápané subkultury. Z hlediska samotných subkultur mládeže, které jsou proti zkomercionalizovaným částem vlastní subkultury lze říci, že pro některé členy není jejich subkultura pouze

„trendem“ a pomíjívá, ačkoliv pro širší okruh konzumentů ano. Subkultury mládeže mohou být dočasným prostorem pro mladé lidi, nicméně tento prostor se pro některé jedince stává stálým i v dospělosti. V další kapitole budeme blíže charakterizovat jednu ze subkultur mládeže, která se stala pro běžné lidi obavou, pro média fenoménem, pro některé své členy životním stylem nebo již zmiňovaným pouhým „trendem“.

4 GOTHICKÁ SUBKULTURA

V této kapitole se budeme zabývat gothickou subkulturou, která je jednou z mnoha subkultur ovlivňující mladé lidi ve významu životního stylu nebo pouhého „trendu“. Pokusíme se odpovědět na otázku, zda lze gothickou subkulturu definovat a co je jejím základem.

Na začátek je vhodné použít jeden z nejpoužívanějších citátů od Jennifer Mason, který vystihuje členy gothické subkultury: *„gothici disponují schopností najít umění tam, kde se zdá, že chybí; nacházejí světlo v temnotě a tak přijímají celou jeho podstatu“* (518 a Veselý 2014: 275).

Rovněž Scharfová (2012: 141) poukazuje na to, že gothika uniká přesné definici a pro různé lidi znamená různé věci. Za důkaz různorodosti definice můžeme považovat to, že v mnoha zemích představuje mnoha alternativních ideálů a vzkvétá jako kreativní subkultura.

Příkladem různorodosti definice je jeden ze subjektivních pohledů uživatelky Dryu (darkentries [online]), z něhož vyplývá, že každý jedinec má odlišný pohled na význam gothiky a píše: *„Pro mě je gothika způsob jak žít svůj život a to se skládá z velké spousty věcí. Hudbou počínaje, přes styl oblečení, literaturu, pohled na svět, nálady, způsob jak se vyjadřovat, jak trávit svůj čas až po jistou ideologii. A právě to jsou věci, které nás goths spojují dohromady. Snažit se něco oddělit je jako vytrhnout aortu ze srdce.“*

Proto se můžeme setkat s nejrůznějšími souvislostmi gothické subkultury, uvádí je také Kriegelová (2008: 164): *„Gothická subkultura je všeobecně spojována s temným stylem hudby, symbolismu a odívání a s romantickým přístupem ke smrti.“*

Kozlík a Procházková (2007: 74-75) poukazují na spojení gothické subkultury

a duchovního rozměru a popisují ji jako filozofii. Subkultura není jednostranně vymezena a ani pevně ohraničena a vychází také z romantismu a neoromantismu. Často působí na okolí negativně, jelikož poukazuje na temné dno lidské duše jako je strach, smrt a smutek.

Štěpán je hlavním členem gothické skupiny XIII. století a také konstatuje, že gothika je částečně duchovní záležitostí, v jejímž rámci by měl člověk být schopen určitého prožitku a vnímání (518 a Veselý 2014: 287).

V gothice shledává životní filozofii Digitalis (2009: 30) myšlenky vyjádřené uměleckými formami, jež pojímá introspektivní smutek jako přirozenou emoci a být gothikem jako být temným umělcem, jelikož láska k temnému je pro něj přirozeností. Gothika jako člena subkultury nemůžeme jednoznačně definovat z toho důvodu, že jeho podstatou je mnohoznačnost.

Onnea (darkentries [online]) naopak uvádí, že gothika sama o sobě není filozofií, avšak může v sobě spojovat různé filozofie či myšlenkové pochody. Zdůrazňuje, že není jen o hudbě, ale hlavně o hudbě a pokud její členové neznají gothickou hudbu, nemůžou být gothikem. Další složky náležící ke gothice jsou např. melancholie, realismus, inspirace magií a smrt se k ní vyказuje stejně jako k životu všeobecně.

Sanctuary uvádějí nejkratší definici gothické subkultury: „*je to hudební subkultura vzešlá z postpunkového odkazu*“ (sanctuary [online]) a píše, že kromě hudby je s ní spojeno i mnoho dalších věcí, avšak vše vychází z hudby. Azhrarn (Tamtéž) říká, že jedním z vymezujících faktorů je rozmanitost: „*gothika je zároveň životním stylem a filozofií s kořeny pevně zapuštěnými jak v dávné minulosti, tak v současné době.*“ Onnea (Tamtéž) popisuje fakt, že každý člen gothické subkultury dokáže definovat gotiku a rozhodně to není jenom pesimistický pohled na svět, temnota nebo deprese. Tento pohled pojmenovává jako nevkusný a za základ pro poznání pravé podstaty gothické subkultury považuje znát její historii a hudbu. Onnea vysvětluje, že: „*Gothika je naopak o tom brát život jaký je, smířit se s tím že je sice na dvě věci, ale že právě v tom, kde lidé vidí deprese, goth umí najít něco pozitivního.*“

Gothickou subkulturu lze spatřovat jako určitý životní styl, jež mnozí členové propojují s poslechem gothické hudby a dalšími uměleckými nebo filozofickými prvky. Je patrné, že mít přehled o dějinném vývoji gothické subkultury je pro členy důležité a proto se zaměříme na její historii.

4.1 Historie gothické subkultury

Dříve než popíšeme dějinný vývoj gothické subkultury, je vhodné vymežit význam samotného slova gothika a jeho původ.

Slovo „gothika“ zavedli italští humanisté, jež ji mylně spojovali s Góty. Později byla gotická architektura spojována se snahou přiblížit se Bohu. V období romantismu vznikaly gothické romány charakteristické fascinací smrtí a nadpřirozenými jevy (Zelinka 2014: 42).

Digitalis (2009: 20-24) poukazuje na to, že termíny Goth a Gothic se používají teprve od sedmdesátých let dvacátého století pro členy konkrétní subkultury a objasňuje původ slova samotného, který se v historii nalézá na začátku našeho letopočtu u kmene Gothů. Gothové původně pocházeli ze švédského ostrova Gotlandu, byli to necivilizovaní barbaři a vlivem římského politického impéria jejich kmenové tradice postupem času upadaly. Přežívala pouze jejich ideologie ve formě undergroundového hnutí. Zbytky jejich kultury můžeme vyzorovat až do období renesance ve formě umění, kde je období známo jako tzv. goticko-renesanční hnutí. Architektonickému stylu se začalo říkat „gotický“, kde byl přívlastek gotický používán v pohrdavém smyslu s negativními jevy barbarství, temna a nekulturnosti. Digitalis dále uvádí několik autorů v době gotické renesance a truchlivého literárního žánru evropského romantického hnutí v devatenáctém století, jejíž příběhy začaly být spojovány s gotickým hnutím, např. William Shakespeare, Oscar Wilde nebo Allan Edgar Poe a mnoho dalších. Mezi současnými gothiky, historickými Gothy a uměleckým renesančním hnutím Digitalis sleduje četné podobnosti a tvrdí, že gothické povědomí není nic nového a existovalo tu v podobě děl umělců, kteří tvořili v podobném charakteristicky temném duchu.

Historickému vývoji gothické subkultury věnuje pozornost Scharfová (2012: 8-9) ve svých rozhovorech s lidmi, kteří si pamatují vznik subkultury. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století ve Velké Británii přestávaly některé hudební skupiny hrát ve stylu „punk“ a přicházely skupiny nové s něčím výrazně jiným, jak vzpomíná Michael Johnson: *„Tyhle skupiny byly melodramatické, jakoby filmové, tajuplné a umělecké, divošské i podivné a záměrně posunovaly všechny možné hranice.“* Scharfová vysvětluje, že nejdříve byl tento nový směr pojmenován pojmem „postpunk“,

ale později bylo nové hnutí známé jako „gothika”. Mezi začínající hudební skupiny patřily např. Siouxsie And The Banshees, Joy Division, The Cure atd. Jedna z těchto hudebních skupin Bauhaus vydala svojí první píseň s názvem: Bela Lugosi's Dead jako poctu hororovému herci, jež hrál hlavní roli Draculy. Hlavní člen této skupiny Peter Murphy se později označil na zakládajícího otce gothického hnutí. Začaly se objevovat první složky tohoto hnutí: černé oblečení, bledá pleť, introvertní texty, melancholické písně a příznivci hnutí začali postupně přebírat tento vzhled.

Je pravděpodobné, že Staven Abbot z anglické skupiny UK Decay by mohl být prvním, kdo gothiku pojmenoval poprvé gothikou, jak popisuje v rozhovoru Scharfová (2012: 9-15), kde Abbot vzpomíná: „*Jeli jsme do té veliké gotické katedrály v Kolíně nad Rýnem. Prohlíželi jsme si fotky věci, které se rozpadaly, a mě napadlo, že přesně tohle dokonale vystihuje naši hudbu.*” V rozhovoru pro belgický časopis Sounds přišel Abbot s výrazem „punk gothique”. Abbot vysvětluje, že pojem gothika měl být vždycky dvojsmyslný, filozofický a temný. Zájmovostí je, že černé oblečení nosili, jelikož jim na něm nebyla vidět při vystoupení nečistota a hřbitovy nebo zombie používali jako metafory. Pozdější gothické skupiny Abbot popisuje jako parodie a původní význam pojmu gothika zůstal pro média nepochopen. V roce 1982 byl založen britský klub Batcave, kde se konaly první gothické akce. Nové hudební skupiny pomohly vznikající subkultuře do světa populární kultury po celém světě. Jejich hudba a vzhled pomáhaly definovat to, co média a příznivci nazývali slovem gothika a později se tento pojem stal názvem pro subkulturu, jak ji známe dnes.

Následně budeme krátce věnovat pozornost situaci gothické subkultury v České republice, kterou považuje Zelinka (518 a Veselý 2014: 275) za obtížnou, jelikož většinová společnost se na její členy dívá úkosem a spojuje je s jinými ideově velmi vzdálenými hudebními proudy např. emo nebo metal.

Po sametové revoluci a pádu komunistického režimu se v Československu otevřela možnost tomuto druhu svobody a kreativity a vznikla gothic rocková hudební skupina XIII. století (Scharfová 2012: 48). Gothická scéna je nyní v České republice, Polsku nebo na Slovensku převážně ovlivněna německými trendy v hudbě i módě, jsou mnohem rozvinutější a pořádají gothické setkání (Tamtéž: 75).

Činnosti gothické scény v České republice se od druhé poloviny devadesátých let potlačili na minimum vlivem nastupující taneční hudby. Nicméně s postupem času na

scénu nastupují starší jedinci a gothická subkultura se u nás opět obnovila (518 a Veselý 2014: 276).

Z historického hlediska gothické subkultury vyplývá, že subkultura vznikla z punkové hudby a podle dřívějších hudebních skupin tuto hudbu nejlépe vyjadřovalo pojmenování gothická. Pojem gothik nebyl použit pouze v hudební oblasti, ale i v architektuře nebo literatuře a v minulosti symbolizoval specificky temné vědomí, jež se vyvinulo z kmene Góthů.

4.2 Životní styl a způsob trávení volného času v gothické subkultuře

Na mládež jako členy gothické subkultury má vliv alternativní životní styl se specifickým způsobem trávení volného času této subkultury, jež vznikl s jejím vývojem. Abychom tento vliv popsali, musíme nejprve odkrýt charakteristické znaky, jež jsou součástí životního stylu gothické subkultury.

„Gothic ve smyslu životního stylu je tak různorodý, jako jeho přívrženci“ (sanctuary [online]).

Gothická subkultura není jen prostý styl, ale životní styl a mnoho členů nedisponující znalostí o gothické subkultuře ji považují za méně opravdovou a pevnou, než tomu ve skutečnosti je. Gothická subkultura umožňuje absolutní svobodu, je velmi různorodá a individuální, tudíž v ní nenajdete žádné jednotné náboženství, názory nebo módu (Digitalis 2009: 26).

„Ve skutečnosti je gothika daleko hlubší záležitostí než jen image a nevhodné chování pak pouze posiluje obecný předsudek o gothicích jako zlých podivínech, kterým je radno se vyhýbat. Má kořeny v alternativní kultuře, v hudbě, umění, nápadech a módě“ (Tamtéž: 27).

Pohled na životní styl v gothické subkultuře můžeme spatřovat u Onnei (darkentries [online]), která uvádí, že členy sice spojuje: *„hudba, pohled na umění, kontroverze, provokace, neochota zapadnout, snaha být originální, a v neposlední řadě styl vystupování, oblékání a líčení.“* Avšak popisuje fakt, že gothická subkultura nemá jednotný styl, kterým se dá označit a pokud gothiky něco spojuje, pak je mnohé opět rozděluje. Především je to hudební subkultura a z tohoto důvodu je spojuje zejména hudba. Onnea tímto poukazuje na jinou dimenzi dnešní gothické subkultury, která na

začátku vzniku bývala životním stylem spojovaným s hudbou a ta jediná setrvala do současnosti. Z hlediska popularity gothické subkultury, existují mezi nimi členové, kteří prosazují gothický životní styl jako ukazování se v černé barvě nebo mají výstřední „upířské“ líčení apod. Nicméně těmto členům jde spíše o prosazování subkultury a není to žádný styl života, nýbrž jde o jistý vkus.

Jak z výše uvedených souvislostí vyplývá, do životního stylu gothické subkultury se zahrnuje především gothická hudba, která jediná spojovala a dosud spojuje její členy.

Většiny mladých lidí, jak popisuje Kaplánek (2011: 28-30), poslouchá hudbu denně nebo navštěvují např. rockové kluby. Hudba je jedním ze zájmů mladých lidí, její poslech je spojen se zážitky, nabízí jinou novou realitu, umožňuje uvolnit pocity a vstoupit do jiného, hezčího a svobodnějšího světa.

„V současné době termín „gothika“ často slouží jako takový velký černý deštník, pod kterým se schovávají různé subžánry“ (sanctuary [online]). Můžeme se setkat s nejrůznějšími žánry jako dark electro, EBM, steampunk, cold wave apod. Za hlavní čtyři gothické hudební žánry se považují především:

- postpunk: vznikl z punkového hnutí v sedmdesátých letech a hudební skupiny hrající v tomto žánru jsou např. Joy Division, The Cure, UK Decay atd.
- gothic rock: vznikl na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let s novými inspiracemi gotických románů, dekadence nebo okultismu, zvuk se stal temnějším a melancholičtější, patří sem skupiny např. Bauhaus, The Sisters of Mercy, Fields of the Nephilim atd.
- deathrock: definoval Christian Death, vznikl pomocí skupiny The Cramps, patří sem skupiny např. Christian Death, 45 Grave, Kommunity Fk atd.
- darkwave: vznikl z prolínání new wave a postpunku, jeho zvuk je opřen o syntetizátor a bicí automaty a skupiny jsou např. Clan of Xymox, Die Form, Attrition atd. (Tamtéž).

Odlišná od gothické subkultury, avšak vizuálně podobná je hudební subkultura metal, kde příslušníci nosí černé oblečení, černé vlasy nebo kovové doplňky, ale každá z nich má jiné hudební kořeny (sanctuary [online]).

Podobnost těchto subkultur můžeme pozorovat v minulosti, kdy první hudební skupina Paradise Lost hrající metal si přidala do své tvorby prvky gothické hudby a v jednom rozhovoru pro magazín Raw shrnula svojí tvorbu jako „gothic metal“

(Scharfová 2012: 54). Dalším hudební subkulturou považovanou za gothickou byla subkultura emo a média členy obou označovala podle nálady buď gothiky nebo emai (Tamtéž: 134).

Digitalis (2009: 32-35) věnuje pozornost různým příkladům gothiků, kteří prostřednictvím toho, jaký žánr gothické hudby preferují, vytvářejí určitý módní styl. Gothici se snaží hledat alternativní vyjádření, chtějí vypadat odlišně, a proto prostřednictvím svého oblečení vyjadřují svůj životní styl, avšak ne za všech okolností. Konstatuje, že s přibývajícím věkem se člen této subkultury a jeho „gothičnost“ vyvíjí a jako příklad uvádí starší gothiky, u kterých móda začíná postupem času ustupovat. Mladé lidi gothická subkultura přitahuje, jelikož tvoří největší skupinu jejich členů. Poskytuje jim bezpečnou oblast pro setkání lidí stejných názorů a zkušeností, ale pro některé z nich je gothika pouze pomíjivou záležitostí.

Uvedeme stručně tři příklady módních stylů gothiků, dle jejich hudebního žánru:

- deathrockeři (viz Příloha I.) jsou temní punkeři, kteří prezentují průsečík punku a gothiky, prezentují se v roztrhané síťovině se železnými doplňky a mnoho z nich nosí účes zvaný „čiro“
- kyber gothici (viz Příloha II.) poslouchají elektronickou hudbu nebo žánry jako EBM (elektronic body music), oblékají se do plastu, vinylu a různě zformovaného kovu a jejich účes je tvořen z příčesků a brýlemi na hlavě
- victoriánští gotici (viz Příloha III.), zejména ženy, se oblékají do sukni a korzetů, nalezneme u nich prvky renesance, baroka a viktoriánské éry a působí velice elegantně (Tamtéž: 40-64).

První gothické hudební skupiny začaly nosit na pódiu to, čemu se začalo říkat „klasický gothický vzhled“ a později se stal módním trendem. Se splynutím s dalšími hudebními žánry se v gothické subkultuře kromě černé začaly používat i jiné barvy. Objevují se výstřední oděvy ze syntetických látek, počítačových komponentů či upírské prvky, japonské gothické lolity apod. S postupem času můžeme spatřovat, že je dnes gothika více o módě než o hudbě (Scharfová 2012: 142-143).

Někteří členové gotické subkultury nosí černou barvu, jež se stala fenoménem gotiky. Černá barva pro každého člena reprezentuje něco jiného, může být výrazem pro určitý postoj, truchlení nebo projevem úpadku společnosti. Nošení černé pro ně není

žádný oficiální požadavek a proto se můžeme setkat s gotiky, kteří se oblékají i „podle módy“ (Digitalis 2009: 29).

Sanctuary (sanctuary [online]) považují vnímání černé barvy jako deprese za velmi povrchní pohled. Procento depresí a sebevražd v gothické subkultuře je menší, než v mainstreamové společnosti a tuto příčinu vysvětlují, že gothici dokáží o těchto pocitech hovořit a dokonce se z nich vymanit tvůrčí činností. „*Velké procento goths je totiž nějakým způsobem kreativní, ať už jde o hudbu, kresbu, malbu, povídky, komiksy, poezii, tetování nebo výrobu vlastního oblečení. A tvůrčí činnost je skvělým lékem proti depresím.*“

S vývojem a rozšířením subkultury se můžeme setkávat s dalšími charakteristickými znaky gothické subkultury jako je např. pohanská filozofie, jež oslovila mnoho členů gothické subkultury. Začali nosit šperky v podobě symbolů jako ankh, pentagramy nebo Horovo oko (Scharfová 2012: 50-51).

Kozlík a Procházková (2007: 75) pozorují, že kromě hudby se gothici přiklánějí také k literatuře a vysvětlují to tím, že sama gothika vychází z literárních kořenů. Za oblíbené považují estetiku dekadence, prokleté básníky nebo filozofickou literaturu. Další částí gothického umění je film a kromě klasických hororů, existují filmy přímo inspirované gothickou subkulturou, např. *Vrána* z roku 1994, filmy Tima Burtona atd. Specifické je také výtvarné umění, jež vychází z období romantismu a dekadence, s křesťanskými či náboženskými prvky a pracuje s temným nádechem symboliky.

Za charakteristický rys gothiků se považuje smysl pro humor, ale někdy poněkud černý. Prostřednictvím médií se můžeme setkat s informacemi nebo fotografiemi gothiků, kteří navštěvují hřbitovy. Ve skutečnosti to někteří členové dělají, ale nejčastěji kvůli klidu a funerální architektuře nebo pro obecnou snahu gothiků hledat krásu tam, kde se zdá, že chybí. Zpravidla je to více záležitostí mladších gothiků. Další rozšířenou informací je vyznávání temných sil satana, ale podle zkušeností je na gothické scéně mnohem více praktikujících členů katolického vyznání (sanctuary [online]).

Digitalis (2009: 27) popisuje chování a charakteristické znaky většiny gothiků jako slušných a upřímných jedinců, jež jsou pozorovatelé života a přemýšlejí o věcech kolem sebe.

Pořádají se různé gothické volnočasové akce, bez kterých by tato subkultura nemohla existovat. Kromě navazování nových vztahů mezi členy je společným znakem

těchto gothických setkání poslech gothických skupin. Sanctuary na svých stránkách shromažďují gothické události, které se budou konat, zároveň o jejich průběhu píše zprávy a zveřejňují fotografie. V německém Lipsku se každý rok odehrává jedna z největších událostí světa a tou je festival s názvem Wave Gotik Treffen, kde se každý rok sejde zhruba dvacet tisíc gothiků. Jiným místem pro setkání gothiků je polský festival na hradě Bolkow s názvem Castel Party. Pro české a slovenské gothiky je zásadním místem pro každoroční setkání český festival Prague Gothic Treffen (sanctuary [online]).

Členové gothické subkultury nepovažují za neobvyklé navštívit gothické akce s celou rodinou. Pozoruhodné je, že se pořádají setkání, které není založené jenom na hudbě a jimi jsou odpolední nebo večerní pikniky, módní přehlídky, specificky pojaté bály atd. (518 a Veselý 2014: 280).

Tickleová (sanctuary [online]) popisuje Hodkinsonův výzkum hudebních subkultur mladých lidí. Koncem devadesátých let prováděl rozhovory se skupinou gothiků do dvaceti let věku, s nimiž se opět setkává po dlouhé době a zjišťuje, že určitá část zůstává aktivními gothiky i v dospělosti. Hodkinson poukazuje na subkultury mladých jako je punk nebo rave a konstatuje, že po dvaceti letech začne většina jedinců z těchto subkultur odcházet, ale u gothiky sleduje větší pravděpodobnost stálosti členů v subkultuře. Podle Hodkinsona je pro udržení členů na scéně zásadní jejich naprostá vášeň pro gothickou hudbu a styl. Dále uvádí, že pro gothiky není těžké rozšiřovat si vzdělání nebo získat slušnou práci a většina členů svůj vzhled v zaměstnání mírní. Mimoto popisuje fakt, že gothičtí rodiče často navštěvují gothické festivaly se svými dětmi a závěr svojí studie zakončuje tím, že jednotlivci našli způsob, jak: *„dospívat pohromadě a přijmout možná víc prvků dospělosti, než by ostatní řekli, ale dělat to jako celistvá skupina lidí, zapálená pro stejnou věc, která se vzájemně podporuje“* (Tamtéž).

Lze konstatovat, že v gothické subkultuře členové vyjadřují rozmanitý životní styl, jehož součástí je především specifické temné umění projevující se hlavně v gothické hudbě, méně pak v módě, literatuře, filmu, výtvarném umění nebo filozofii. Je pravděpodobné, že tyto charakteristické znaky životního stylu gothické subkultury se odrážejí ve způsobu trávení volného času, kde členové zejména poslouchají gothickou hudbu, navštěvují gothické akce, kde se seznamují s ostatními členy nebo se oblékají do určitého gothického módního stylu a někteří mohou působit kreativně. Jelikož

v současnosti existují tradičně chápané prvky subkultury, je gothická subkultura stále plnohodnotným životním stylem pro své členy i do dospělosti. Ovšem pro některé může sloužit jako dočasný prostor a právě pro tyto členy mění gothická subkultura svůj význam.

4.3 Rizika a jevy spojované s gothickou subkulturou

V závěru kapitoly se zaměříme na rizika a jevy spojované s gothickou subkulturou, jež mají patrně příčinu v nesprávném porozumění této subkultury a jež negativně ovlivňují její mladé členy.

„Rizikovost je pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne buď jedince, nebo společnost.“ Tímto způsobem definuje Smolík (2010: 44-45) rizikovost a spatřuje dvě roviny rizikovosti odvíjející se od existence subkultur mládeže:

- první rovina je vliv skutečnosti, kdy jedinec náleží k určité subkultuře mládeže a to může mít na něj negativní vliv
- druhá rovina je působení subkultur ve společnosti jako celek ve formě deviantního chování a deviace je výsledkem přizpůsobení k normám a hodnotám dané subkultury (Tamtéž).

Za oblasti rizikového chování se považuje:

- zneužívání návykových látek např. nikotin, alkohol, marihuana atd.
- chování spjaté se sexuálním chováním např. snižování věku zahájení sexuálních aktivit mládeže
- v oblasti psychosociálního vývoje např. zvyšování agresivity nebo sebepoškozování a sebevražednost (Tamtéž: 47-48).

Kriegelová (2008: 164) popisuje studie Younga, Sweetingové a Vesta, z nichž vyplývá, že v gothické subkultuře převládá vysoký výskyt záměrného sebepoškozování s převážně depresivním emocionálním laděním, zneužíváním návykových látek a suicidálním chováním. Ačkoli se spekuluje o příčinách a důsledcích vztahu záměrného sebepoškozování a gothické subkultury, uvádějí dvě možnosti:

- první možnost je sebepoškozování jako součást gothického stylu

- druhá hodnotí, že gothický styl je otevřený všem druhům zvláštností a může se stát lákadlem pro jedince, kteří se na základě sebepoškozování cítí být zvláštní (Tamtéž).

Digitalis (2009: 226) spojuje rizikové chování v této subkultuře s názorem, že drogová závislost je zde poměrně vzácným jevem a u většiny fungují návykové látky např. alkohol jako příležitost se na různých veřejných akcích odreagovat a vypnout.

Členové gothické subkultury se ohrazují proti tvrzení o celém stylu, jež je považován za pouhou zástěrku pro sociálně patologickými jevy jako sebepoškozování, masochismus a deprese. Naopak se uvádí, že členové jsou dokonale integrováni do světa mladých a většina z nich nejsou delikventi ani kriminálníci (Smolík 2010: 231).

Spojování gothické subkultury s negativními jevy např. násilnické chování, mladistvá kriminalita nebo satanismus považuje Digitalis (2009: 28) za omyl, jež vychází ze strachu společnosti nebo z příspěvků médií a z tohoto důvodu se mnoho členů nedefinuje jako gothici.

Některé zkrácené informace z médií se stávají pro většinu mladých lidí základem gothické subkultury, jak poukazuje Vanka (tomasvanka [online]) a sama subkultura tyto členy považuje za gothické „pozéry“.

Sanctuary odkazují na ukázkou, jakým způsobem média formulují gothickou subkulturu:

- Prima Style: „*Styl gothic je opředen tajemnem, magií, černou barvou, výstředním, až sexuálně laděným oblečením i sexem samotným. Členové gothic stylu se cítí být odlišnými od ostatních, proto se také rozdílně oblékají. Dívky v sobě kloubí drsnost se sexuálním chutěm*“ (sanctuary [online]).
- ona.dnes: „*Na 20 tisíc příznivců subkultury Gothic z celého světa se v neděli sešlo v německém Lipsku, aby oslavili temnotu a smutek, která je pro jejich životní postoj typická. Vyznavači subkultury se zhlédli například v populárním hraběti Drákulovi.*“ Po připomínce čtenářky Izobel stránky přidali do svého článku encyklopedickou informaci o vzniku subkultury, jež vychází z hudebních kořenů, ne pouze ze smutku nebo z upíra (Tamtéž).
- český rozhlas: Nováková vysvětluje původ slova gothika z angl. „ghost“ (duch) a tvrdí, že: „*ke gothikům patří smutek, deprese, chmurné myšlenky nebo noční*

procházky po hřbitovech. Tíhnou k tajemnu, mají rádi krev, démony, anděly a tematiku smrti. Spojuje se s nimi i sebepoškozování“ (Tamtéž).

Nesprávně informovanou mládež označuje Digitalis (2009: 52-53) za „negothiky” a říká, že jsou zvláštním příkladem členů subkultury, jež nedisponují žádnou znalostí o subkultuře a právě jim veřejnost přidělila nálepku „gothik“. Některý za gothickou hudbu považují např. Marilynna Mansona a gothická móda pro ně znamená pouze trend, do kterého se oblékají.

Jedna z gothiček (Jitka 38 let) uvádí svůj názor na vztah mladých a starších členů subkultury: „*starší gothici jsou většinou lidi, kteří to mají opravdu srdcově, protože i ve svém věku jsou pořád gothiky – neberou to jako módu, ale jako svůj životní styl. Co se týče mladší generace gothiků, mám u poloviny z nich pocit, že je to pro ně právě jenom móda a hra*” (518 a Veselý 2014: 285).

Pokud navštívíme některý internetový blog, kde píše sama mládež o gothické subkultuře, pak je pravděpodobné, že objevíme seznam metalových skupin, depresivní a krvavé fotografie, rubriku o satanismu nebo sebepoškozování (sinister-death [online]).

Z těchto pohledů je patrné, že někteří mladí členové gothické subkultury přisuzují odlišný význam, jelikož jsou chybně informováni a stávají se pro gothiky pouhými pozéry, negothiky a lidmi, jež subkulturu vnímají jako určitou dočasnou záležitost.

V tomto případě můžeme považovat za významné preventivní působení proti negativním jevům. Podle Pávkové (2002: 41-42) je vhodné kombinovat preventivní a rozvojovou funkci ve výchovném působení, jelikož pak pedagog přispívá k pozitivnímu rozvoji jedince a zabraňuje vzniku takových problémů nebo jejich dalšímu šíření.

Smolík (2010: 247) se zabývá problémem, k němuž může docházet ze strany pedagogů, kteří své žáky či studenty radící se do subkultur, považují za „provokatéry”, „násilníky” nebo „narkomany”atd. Považuje za důležité seznámení pedagogů s jednotlivými subkulturami mládeže a tím snížení předsudků o nich vedoucích k jejich lepšímu přijetí ze strany mládeže. Mimo jiné pedagog tím může žáky vést k hlubšímu pochopení problematiky subkultury, do které se žák začleňuje a zároveň může zabránit případným sociálně patologickým jevům.

Podle názorů citovaných autorů a samotných členů můžeme o gothické subkultuře vyhledat mnoho zkreslených informací, které mohou mít na mládež negativní vliv

a dopad na její rizikové chování. Z tohoto hlediska je vhodné pedagogické působení zamezující negativním vlivům a hlavně větší informovanost pedagogů a předání těchto informací mladým lidem projevující zájem o gothickou subkulturu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 ANALÝZA ILUSTRAČNÍHO ROZHOVORU

V praktické části jsme se rozhodli provést ilustrační rozhovor s jedním příslušníkem gothického hnutí. Cílem rozhovoru je najít (či nenajít) v konkrétním životě mladého člověka charakteristické znaky, které pro toto hnutí popisuje odborná literatura a dokumenty samotného gothického hnutí na internetových stránkách.

1.1 Volba respondenta

Pro ilustrační rozhovor jsem zvolila respondentku A. P. Je jí 26 let, je svobodná, má přítele, který je příslušníkem stejného gothického hnutí. Pochází z venkova, ale žije ve stotisícovém městě. Pracuje jako umělecká fotografka.

1.2 Metoda práce

Použili jsme metody polostrukturovaného rozhovoru. V rámci přípravy jsme formulovali pouze dvě široce koncipované otázky, aby dostala respondentka příležitost popisovat svůj životní styl co nejdříve. Teprve v průběhu rozhovoru jsme intuitivně formulovali další otázky, které jednak shrnovaly dosavadní výpovědi respondentky a vybízely k širší reflexi.

Připravené otázky zněly následovně:

- Co tě přivedlo ke gothické subkultuře?
- Jak se členství v gothické subkultuře projevilo v tvém životě?

1.3 Postup kvalitativní analýzy dat

Rozhovor byl zaznamenán na diktafon se souhlasem respondentky. Po té byl doslovně převeden do písemné podoby (viz Příloha IV.). Na místech, na kterých respondentka

hovoří o nějakém charakteristickém znaku gothického životního stylu ve vlastním životě, uvádíme tučným písmem jeho označení jako kategorii. Písemná podoba rozhovoru s vyznačenými kategoriemi je součástí příloh. V závěru se pokusíme pomocí těchto kategorií charakterizovat životní styl respondentky a srovnat ho s odbornými poznatky.

2 KONSTRUKCE ANALYTICKÉHO PŘÍBĚHU

Na začátku příběhu se setkáváme s poslechem rockové hudby na základní škole a později s přechodem na střední školu s poslechem hudby metalové. S rozvojem internetu vstupuje gothic do kontaktu s gothickou hudbou při vyhledávání dalších hudebních skupin. Gothická scéna přinesla metalovou hudbu a tyto dva hudební proudy patří k sobě a je těžké je odlišit, jelikož se mezi sebou mísí. Gothická hudba má mnoho žánrů, některé mohou uklidňovat a jiné vybijet energii. Ke gothické subkultuře přivádí gothica především hudební zájem a k němu se přidávala gothická vizáž, která patří neodmyslitelně k hudebnímu zájmu. Totéž platí pro hodnocení nových hudebních skupin, které gothic vyhledává pomocí internetu, i u nich splývá vizáž s hudbou. Je patrné, že gothická vizáž a hudba splývá v jeden dojem.

Gothická vizáž je gothicovi citově příjemná a také se shoduje s jeho specifickou hudbou. Gothic mezi sebou míchá různé gothické módní styly, kterými vyjadřuje spíše vnitřní pocity, než potřebu čistoty určitého gothického módního stylu. Gothic je finančně drahá identita, jelikož po rozšíření gothického obchodu si gothicové kupují gothické oblečení za několik desítek tisíc. Gothická vizáž je tedy také předmět obchodu a módy. Propojuje se zde myšlenka vizáže, hudby, internetu a komerce: Subjektivní prožívání vizáže a hudby podněcuje rozvoj komerce a internetu a naopak.

Svou gothickou vizáží se gothic vyčleňuje se společností a je na to hrdý. Má potřebu odlišit se od vrstevníků, záměrně se snaží vyjadřovat provokaci vůči společnosti svou výstřední vizáží, ale v praxi se toto provokování ne vždy daří. Například škola hodnotí jeho prospěch a nikoliv jeho gothickou vizáž. Vizáž v gothické subkultuře je výrazem potřeby provokovat společnost, hudba je předmět zájmu. Někteří gothici úspěšně provokují společnost skrze hrdost na temné duchovní síly. Gothici dříve spíše

vzdorovali společnosti kvůli vlastní emotivitě, ale dnešní mladí gothici preferují výstřednost. Identita gothic: jsme citliví a potřebujeme se odlišovat.

Součástí života gothica je i seznámení s příslušníky gothické subkultury, ale příslušnost ke skupině je doplňkem identity gothica. K vizáži a zájmu o hudbu patří i účast na festivalech. Příslušnost ke kultuře gothic je však až na výjimky založena na úzkém okruhu přátel a na věku.

Černá barva vyjadřuje pro gothica souvislost s temným tajemstvím. Přitom jsou ale gothicové jemnější, než jiné subkultury. Ano, vyskytuje se zde i sebepoškozování nebo modifikace těla, ale není to široce rozšířený jev. Možná sebepoškozování a modifikace těla vychází z gothické subkultury, ale nepatří k ní. Média píšící o gothické subkultuře připadají gothicovi směšná a nezajímá se o ně.

Gothicové jsou tak rozmanití, že je těžké je jednoznačně definovat a jsou na to trochu hrdí. Gothic vnímá svou subkulturu jako rodinu, její existence dává jeho životu smysl. Jak však gothic stárne, přestává se své subkultuře věnovat jako před lety. Ale i když opustí svojí gothickou subkulturu, něco gothického v něm zůstane, něco z hudby a něco z vizáže.

3 ZÁVĚRY A DISKUZE

Následně se pokusíme srovnat životní styl respondentky s odbornými poznatky a najít odlišnosti nebo další charakteristické znaky gothického životního stylu. Je pozoruhodné, že v životě dospívající respondentky lze najít několik charakteristických znaků, které rovněž popisuje odborná literatura nebo internetové stránky gothického hnutí. Shoda je i s definicí gothické subkultury, kterou nelze definovat, jelikož je rozmanitá.

Můžeme konstatovat, že vnímání metalové hudby se neshoduje s odbornými poznatky, jež popisují, že metal má jiné hudební kořeny a nezařazuje se tedy ke gothické hudbě. Jestliže se metalová hudba mísila s hudbou gothickou, pak je pravděpodobné, že samotní členové gothické subkultury vnímají podobě gothickou a metalovou hudbu a je pro ně těžké je oddělovat. Jak již popisují odborné poznatky, že do metalové hudby se v minulosti začaly přidávat prvky hudby gothické a obě subkultury jsou podobné i vizáží. Z tohoto důvodu může mládež, která přijde do

kontaktem s touto hudbou a nemá znalosti z historie dané subkultury, vnímat gothickou subkulturu jako proud společný pro metalovou hudbu a vizáž.

Za charakteristický znak můžeme považovat poměrně drahou identitu gothica projevující se finanční ztrátou, o které se odborné poznatky nezmiňují. Jak z rozhovoru vyplývá, velký vliv má v tomto případě na mládež kromě internetu také komerce, jejíž pomocí si mohou koupit poměrně drahé gothické oblečení. Podle odborných poznatků se gothici oblékají do určitého módního stylu, podle toho jaký hudební žánr preferují, ale naopak z hlediska dotazované se můžeme setkat s mícháním módních stylů mezi sebou. V tomto případě patrně záleží na vnitřním pocitu gothiců, než na čistotě určitého gothického módního stylu. To samé můžeme pozorovat u hudby, gothicové poslouchají více žánrů, nežli jeden a proto se míchají i módní styly. Z rozhovoru shledáváme gothickou hudbu a vizáž za dva neoddělitelné charakteristické znaky, jež splývají v jeden dojem. Nejdříve je viditelný zájem o hudbu a poté specifické oblékání, jež je podobné vizáži hudebních skupin

Další charakteristikou gothiců dle rozhovoru je větší citlivost a s ní spojené odlišování se od společnosti. Je patrné, že u dospívajících gothiců je gothická vizáž důležitá, mohou se pomocí specifické módy odlišovat od většinové společnosti a mají potřebu tím provokovat. O provokaci a neochotě zapadnout se zmiňujeme i v teoretické části a z tohoto hlediska je potřeba provokovat prvkem stylu. V případě zaměstnání omezující gothicům v provokaci, lze pozorovat ústup vizáže, tudíž se móda stává s přibývajícím věkem méně významnou. Můžeme považovat za podstatné, že v dospělosti gothiců, kteří se již plně subkultuře nevěnují, stále zůstávají zbytky těchto charakteristických znaků životního stylu.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce byla věnována subkultuře gothic jako trendu mládeže a způsobu trávení volného času. Cílem práce bylo popsat subkulturu gothic, její vliv na životní styl a způsob trávení volného času mládeže jako příslušníků této subkultury. V této subkultuře je obtížné se orientovat vlivem nepřesných informací a to může mít negativní dopad na dospívající jedince. Uznávání určitých hodnot a identifikace se subkulturou v období dospívání mladých lidí má vliv na jejich životní styl a způsob trávení volného času. Subkultura se pro ně v tomto období stává významným prostředím, ale v dospělosti ji většina jedinců opouští. Zaměřili jsme se na následující výzkumnou otázku: Je gothická subkultura pouze módní trend nebo jde o nějaký hlubší fenomén příslušníků této subkultury, eventuálně co se za ním skrývá?

V teoretické části byly vymezeny základní pojmy mládež, volný čas a kultura a charakterizovány další činitele vztahující se k problematice subkultur mládež. Subkultury se ukázaly v životě mládeže rozhodujícím činitelem pro trávení volného času. Ve volném čase se pomocí subkultur tvoří životní styl. Životní styl a se v průběhu života člověka mění a s ním i způsob trávení volného času, jeho identita a hodnotový systém, avšak jejich základ zůstává stejný a odráží se do dospělosti. Blíže zde byla popsána subkultura gothic, její historie a charakteristické znaky spojené se životním stylem a způsobu trávení volného času členů této subkultury. Dále zde byla přiblížena rizika a jevy spojované s gothickou subkulturou a důležitost pedagogického působení ve volném čase mládeže.

V praktické části byl proveden ilustrační průzkum formou polostrukturovaného rozhovoru s jedním členem gothické subkultury s prvky kvalitativního způsobu vyhodnocení. Cílem rozhovoru bylo najít (či nenajít) charakteristické znaky gothické subkultury, jež popisuje teoretická část. Rozhovor ukázal četné podobnosti s odbornými poznatky nejen s vymezením této subkultury, ale i v poslechu hudby, role vizáže nebo specifickém temném tajemství. Významné byly další charakteristické znaky a pochopení souvislostí se životním stylem a způsobem trávení volného času gothiců. Rozhovor potvrdil rovněž výskyt sebepoškozování a další nebezpečí rizikových chování.

Přínosem této práce je přiblížení problematiky gothické subkultury. Mohla by pomoci při dalším výzkumu o této subkultuře. Subkultura gothic může být pro některé mladé lidi pouhým módním trendem a jsou přitahováni její vizáží. Pro jiné má gothická subkultura hlubší význam, který se projevuje charakteristickými znaky v životním stylu a nacházíme zde i dospělé jedince. Dříve byla gotická subkultura životním stylem spojovaným především s poslechem gothické hudby, volbou vizáže dle vlastních subjektivních kritérií a s určitou temnou dimenzí. Dnes se tato subkultura vyvinula do větší šíře, přidávaly se k ní nejen další hudební žánry a módní styly, ale i další prvky. Za tímto fenoménem se tedy skrývá i zájem o určité temné umění projevující se v hudební a dnes i v daleko rozsáhlejší oblasti. Důležité je pedagogické preventivní působení zamezující negativním vlivům a pozitivní rozvíjení jedince. Účelné působení přispívá k dobrému vztahu mezi pedagogem a mladým člověkem. Je vhodné, aby se pedagog pracující s mládeží orientoval v subkulturách mládeže, jelikož pouze za těchto okolností může poskytnout mladému člověku, projevujícímu zájem o danou subkulturu, bližší informace a preventivně zamezit rizikovému chování.

Seznam použitých zdrojů

1. 518 V., VESELÝ, K. a kol. *Kmeny: Současné městské subkultury*. 1. vyd., 2. dotisk. Praha: Bigg Boss, Yinachi, 2014. ISBN 978-80-903973-2-3, ISBN 978-80-904735-3-9.
2. ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-35-X.
3. DANIEL, O., KAVKA T., MACHEK J. (ed). *Populární kultura v českém prostoru*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2192-0.
4. DIGITALIS, R. *Goth: magická stránka temné kultury*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2009. ISBN 978-80-7207-744-1.
5. DUFFKOVÁ J. a kol. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-123-6.
6. FALTÝN, Jaroslav. *Multikulturní andragogika*. Praha, rok neuveden. Skripta. Univerzita Karlova v Praze. Katedra andragogiky a personálního řízení.
7. HEBDIGE, D. *Subkultura a styl*. Praha: Dauphin, Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7272-197-9, ISBN 978-80-7207-835-6.
8. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
9. JACYNO, M. *Kultura individualismu*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-104-6.
10. KAPLÁNEK, M. *Animace*. České Budějovice, 2012. Studijní text k předmětu Animace jako výchovná metoda. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky.
11. KAPLÁNEK, M. *Nauka o volném čase*. České Budějovice, 2011. Studijní text pro pedagogiky volného času. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky.
12. KRAUS, B. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-125-1.

13. KRIEGELOVÁ, M. *Záměrné sebepoškozování v dětství a adolescenci*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-2333-4.
14. KOLÁŘOVÁ, M. (ed.). *Revolta stylem*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), Sociologický ústav AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7419-060-5, ISBN 978-80-7330-194-1.
15. KOZLÍK J., PROCHÁZKOVÁ P. Gothická subkultura. *Dingir*. Časopis o současné náboženské scéně. 2007, roč. 10, č. 3, s. 74-75.
16. KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.
17. MACEK, P. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.
18. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0525-0.
19. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
20. PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
21. SAK, P. *Proměny české mládeže: Česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. 1. vyd. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
22. SCHARFOVÁ, N. *Kronika: Gotický svět*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7207-852-3.
23. SMÉKAL, V. *O lidské povaze: Krátká zamyšlení nad psychickou a duchovní kulturou osobnosti*. 1. vyd. Brno: Cesta, 2005. ISBN 80-7295-069-X.
24. SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.
25. SOUKUP, V. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. Studium (Portál). ISBN 80-7178-929-1.
26. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-7067-953-0.
27. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

28. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

29. ZELINKA P. Gotika. *Rock a Pop*. 2014, únor, s. 42-46.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. *Darkentries* [online]. Poslední aktualizace 2. 9. 2010, [citováno 26. 1. 2016], dostupné na WWW: <<http://www.darkentries.wz.cz/>>.
2. NOIR, CH. Gothic a dnešní gothici. *Sinister-death* [online]. 2008, poslední aktualizace 21. 1. 2016, [citováno 26. 1. 2016], dostupné na WWW: <<http://sinister-death.blog.cz/0807/gothic-a-dnesni-gothici>>.
3. *Sanctuary* [online]. © Sanctuary.cz 2016. Poslední aktualizace 26. 1. 2016, [citováno 26. 1. 2016], dostupné na WWW: <<http://www.sanctuary.cz/>>.
4. VANKA, T. Gotičtí pózeři. *Tomasvanka* [online]. © All Rights Reserved. 2012, poslední aktualizace 3. 12. 2015 [citováno 26. 1. 2016], dostupné na WWW: <<http://tomasvanka.blogspot.cz/2012/04/goticti-pozeri.html>>.

Seznam příloh

- Příloha I. Fotografie deathrocker stylu
- Příloha II. Fotografie kyber stylu
- Příloha III. Fotografie victoriánského stylu
- Příloha IV. Přepis rozhovoru s A. P.

Přílohy

Příloha I. Fotografie deathrocker stylu

(sanctuary [online])

Příloha II. Fotografie kyber stylu

(sanctuary [online])

Příloha III. Fotografie victoriánského stylu

(sanctuary [online])

Příloha IV. Přepis rozhovoru s A. P.

1. Co tě přivedlo ke gothické subkultuře?

„*Ono to spíš začalo tak, že jsem vyrůstala na vesnici, kde převážně byla rocková hudba. Chodilo se na vesnický kapely typu Alkohol, Arakain a tak podobně. Pak jsem se seznámila se svým prvním přítelem, kterej byl tak jakoby rockově založený, ten už byl trošku zahraničně, takže typu ACDC, Halloween, Manowar. Pak to šlo pomaličku k tý metalový hudbě. **Od rocku k metalové hudbě.** Ale v té době ještě, když to bylo, tak se dalo sehnat maximálně nášivky, džísky. Takže tam to spíš začínalo na nějaký takový spíš rockovější vizáži, kdy se pamatuju, že jsem šla kupovat pyramidky do obchodu a namlátila jsme si je na baťůžek a všude na vestičky a nažehlovací nášivky. A vlastně když jsem šla na střední školu zhruba v roce 2004, tak jsem objevila obchod, kdy začínalo Nosferatu, kterej přinesl tyhlencty nový hadry, černý, kdy tehdy poprvý jsem si začala kupovat tyhle věci, černý, dlouhý, který prostě nějak mi pociťově sedly a začalo mi to jít k tý hudbě. **Gothická vizáž patří neodmyslitelně k zájmu o rockovou a metalovou hudbu.** Vesměs jsme k tomu přišla tak mi přijde přirozeně, protože už jen na tý základce, na tý střední škole jsme nosila ty rockový věci, černý věci a spíš jsem se jen tak vytunila. **Potřeba odlišit se od vrstevníků.** K téhle možnosti, která se začala rozšiřovat mezi lidi a tímahle jako prodejcem, který se začali rvát o tohle zahraniční zboží, který tady nebylo. **Gothická vizáž jako předmět obchodu a módy.** Když jsem si kupovala poprvé gotický hadry to bylo ve druháku na střední, prvák, druhák na střední. Do té doby ještě na tý základce, to byli ty džísky, namlácený pyramidky a podobně. Ale standartně sama jsem ještě začínala na tý rockovější části, opravdu starý kapely tich osmdesátých, devadesátých let, klasickéj rock and roll, heavy metal mě začal bavit. **Gothická vizáž a gothická hudba splývají v jeden dojem.** Pak teprv, nějak pak přirozeně, příchodem střední školy se to začalo obohacovat o kapely typu HIM a právě to zaváňelo trošičku tou gothickou scénou. Hrozně jsem měla ráda The 69 eyes kapelu. Tam už se to takhle přirozeně vyvinulo spíš tím zájmem, navíc bylo youtube a když jsem byla na základce youtube nebylo. **Kontakt s gothickou hudbou je spojen s rozvojem internetu.** Jakmile k tomuhle člověk čuchnul, tak zkoumal, zkoumal, vidíš kapelu, napravo odkazy další a líbí se ti třeba vizáží. Mě se hrozně líbila vizáž těchletých gothickejch kapel, spíš takovejch těch kyber gothickejch třeba lehce, než vyloženě*

gothickejch, kde maj zpěvačku a tak podobně. V hodnocení kapel splývá vizáž s hudbou. Já jsem byla totiž vždycky na chlapy v kapelách, než na ženský. Ale tak jako přirozeně tou zvědavostí jsem našla nové a nové kapely tohoto žánru, který mi sedly, líbily se mi. Takže já jsem se z toho klasickýho rocku a metalu přečetla už do týchletý elektronicko prazvláštní gothický scény. Ono to má asi padesát druhů ta gothická hudba nebo celkově ten metal a ono se to nedá vyloženě specifikovat. Jak máš to kyber metal, což je vlastně styl gothic, jenom s tima třásněma v hlavě a tak podobně.“ **V hodnocení kapel splývá vizáž s hudbou.**

2. Takže tě k tomu přivedl také internet?

„Určitě, internet a vlastně tyhle možnosti na oděv, určitě rozšíření obchodu, který dováželo tohle oblečení a určitě internet, kvůli hudbě.“ **Propojení myšlenky vizáže, hudby, internetu a komerce: Subjektivně prožívanou vizáž a hudbu podněcuje rozvoj komerce a internetu.**

3. Stýkáš se s gothiky?

„Stýkám, ale jak jsem trošku starší, tak každé se vyvinul trošku jinak, ale určitě ještě před nějakýma čtyřma rokama. Spadám do takový ty kultury lidí, kterým znám. Znáám majitele dvou gothickejch obchodů, pracovala jsem s nima i focení a podobně. Navíc majitele hospody Nosferatu bar, takže tam jsme byli taková základna, když to začalo, kam jsem chodili stejný lidi. Akorát říkám, to už je nějakých pět, šest let. Takže každé začal pracovat, dospěl, někam se to vyvinulo. Příslušnost ke kultuře gothic založena na úzkém okruhu přátel a na věku. Mám pocit, že tam byli všichni ti přátelé, všichni tyhle ti lidi, nedala bych asi přímo gothic, ale i gothic, i vlastně ty metalický. Ono je docela těžký to rozlišit, protože ta gothická móda se dostala docela do podvědomí tím stylem, ale hudbu třeba neposlouchali různě gothickou.“ **Gothic a metal hudba se mísí.**

4. Shrnula bys nějaké vlastnosti gothiců, které jsi poznala?

„Shrnout bych řekla, že se to nedá, protože je to to hrozně individuální. Já jsem byla gothic, kterej byl v uvozovkách takovej přirozenej, ovlivněnej vývojem tý hudby, takže jsem hudebně hodně založená. Nevím, jak bych to takhle specifikovala, přímo vlastnosti.“

Určitě jsou to lidi, který jsou bych řekla citlivější, který mají potřebu, bych řekla malinko si tím něco vykompenzovat, tím vzhledem něco, upozornit nějak a bejt jinej.“

Identita gothic: jsme citliví a potřebujeme se odlišovat.

5. Jak se členství v gothické subkultuře projevuje v tvém životě?

*„Tak standardně jsme se scházeli lidi, který jsme se znali třeba v tom baru nebo tydle kamarádi, protože jsem měli společný zájmy. Chodili jsme ne festáky, na koncerty, měli jsme hlavně společnou tu hudbu. **Společný zájem: společná hudba.** Tím pádem si šla dál od těch běžnejch lidí. Spíš tyhle lidi šli dál od tebe. Přece jenom ten gothic styl je hodně výstřední, takže na lidi to nepůsobí zrovna dvakrát dobře. Takže pro ostatní si byla pako a držela si se v okruhu tich tvých známých. **Hrdost na vyčleněnost ze společnosti.** Měla jsem přítele, kterej byl ultra gothic men, měl drápy, dlouhej koženej kabát a to bylo black metalu hodně podobný, takže opravdu ta subkultura byla podobná. Všichni nosej černý věci, kožený doplňky a tak podobně.“ **Společná vizáž: černý věci.***

6. Takže se to projevuje i v oblečení a co líčení?

*„Líčení určitě, ale nevim o tom, že by někdo nějak extravagantně. Chlapy moc ne, i když si třeba trhali obočí, ale ne na čáru, ale jakoby styling lehčí, sem tam linky. Holčiny jo co vim, tak ty chodívaly hodně líčený. Já třeba tolik ne, já jsem byla takovej standard, já jsem stejně linky nosila a líčení přímo ne. Spíš jsem to dávala všechno do těch hadrů. Kolik mě stáli ty hadry a boty, tak to ti jaksi neřeknu ani částku, protože bysme se dostali na několik desítek tisíc za oblečení. Je to drahý, já jsem si kupovala Newrocky, těch mám několik a pak za sedmičku, pak boty latexový vysoký, takže já jenom za boty jsem dala dobrej dvacet tisíc. Nemluvim o tom kolik stály hadry. Tyhle hadry byly hodně drahý a já jsme toho měla fakt hodně.“ **Finančně drahá identita.***

7. Do projevu tedy můžeme zahrnout i finanční ztrátu?

„To stoprocentně, protože to byly drahý věci. Takže pokud si chtěl bejt takhle pěkně vystylizovaný. Mě se to hrozně líbilo. Ty kabáty stály, já měla dlouhej, krátkej.“
Finančně drahá identita.

8. A co vlasy?

„Vlasy jsem mívala dlouhý černý, ale vždycky šmrncnutý červenou barvou, takže taková klasika, černo červená.“

9. A kdy ses poprvé nabarvila na černo?

„Obarvila jsem se na střední, protože to vlastně patřilo i k té metalový části. V těch sedmnácti, šestnácti let. Černá držela se mi, nevadli, že jsem v ní vypadala jako blbec, ale poslední dobou mi to vadilo a tak jsem se zesvětlila. Furt se držím červených odstínů, protože já jsem takovej rebel, mám tetování na celý noze, na zádech, na ruce. Určitě to tetování, to vyjádření, patří ještě k té gothický části i ten motiv.“ **Vizáž vyjadřuje provokaci vůči společnosti, na což je gothic hrdý.**

10. Když se vrátíme k projevu poslechu hudby, tak jsi nejdříve poslouchala rock a pak jsi začala poslouchat něco jiného?

„Určitě z rocku, z klasickýho rocku se vyvinulo postupně vlastně současný metal, kterej vlastně přinesla gothická scéna. Pokud nepočítáme prvopočátky, takovejch lehčích náznaků The Cure, první prvky Depešáku a tak podobně. Když začaly ty novy kapely, tak určitě pak se to vyvinulo třeba na ty novější gothický. Já to stašně nerada selektuju, protože když se koukneš na internet, tam máš elektro-gothic-padesát druhů, stylů. Takže určitě se to takhle změnilo z toho rocku k těmhle kapelám.“ **Metal a gothic hudba patří k sobě.**

11. Lze tedy říci, že od té doby, kdy si začala poslouchat tuto hudbu, tak se ti měnila vizáž?

„Dalo by se to tak říct, určitě. V prvopočátku ne, protože ono nás bylo hrozně málo. Jak se to vyvíjelo a já jsem vlastně byla u toho počátku vývoje vůbec té gothický scény, která tu nefunguje zase tak extrémně dlouho, v takovýhle míře nebo aspoň jsem jí nevnímala a nebyly na to takový možnosti. Na střední škole jsem začala nosit tyhle věci, začalo to směřovat k těmhle modernějším kapelám. Ale až tu subkulturu jsem vlastně začala poznávat, až když jsem ukončila střední školu a šla jsem na vysokou školu. V xxx a v xxx jsem se seznámila s těma lidma. Ale až jako příchodem vysoký školy, na tej střední to byl furt takovej oblíkání už v tom stylu, ale ještě to byl ten klasickej heavy metal, lehčí

náznak nových kapel a ještě to nebylo v takové míře. Až příchodem těch lidí a poznávání nových možností.“ **Vizáž a hudba splývají v jeden dojem, příslušnost ke skupině je pouze doplněk identity.**

12. Cítila ses jiná a odlišná od ostatních a v čem?

„Určitě se cítíš jiná, proto nosíš i to oblečení. U mě to nebyla ani ta hudba, já jsem v uvozovkách, nechci to nazvat vzdor, ale ten projev jsem měla spíš vizuální, než tou hudbou. Ta hudba mě bavila, líbila se mi, tak přišla tak jako přirozeně, ale já jsem to všechno dávala najevo tím vzhledem.“ **Vizáž je výrazem potřeby provokovat společnost, hudba je předmět zájmu.**

13. Navštěvuješ nějaké gothické srazy?

„Navštěvovala jsem v xxx byly pravidelný meetingy, kde byl sraz nebo tak různě v parkách, kdy jsme chodili my gothici. Mám kamarádku, která vlastní ty e-schopy, kamarádku, která dováží a vyrábí šperky. Ona je ultra gothička i ve svých 45 letech nebo tak nějak, v černých latekovejch kraťáskách, černý vlasy, ještě tarot a podobně. Tyhle lidi hodně pořádali gothic festivaly a vyloženě v xxx byly často a bylo nás tam hodně. Na několik těchle akcích jsem byla, kde vyloženě se shází ta gothická subkultura, byly tam kapely gothický a ještě ty pikniky gothický.“ **K vizáži a zájmu o hudbu patří i účast na festivalech.**

14. Máš určitý gothický módní styl?

„Spíš jsem to míchala, od každého prvku se mi něco líbilo, ale bylo to spíš takovej klasickéj gothic, i když ze začátku jsme jela čím víc kovu, tím víc metal, tak jsme měla hodně kovaný věci. Jako byly přezky na botách, pyramidy nebo cvoky, měla jsem takovej ten pásek s bodákama kolem krku, pentagramy. Nebyl to vyloženě ten kyber gothic, kde bych nosila nějaký ty barevná paruky, latex mi taky moc nesedl. Spíš ten dlouhej černej kabát, já miluju černou, už do základní školy tu barvu miluju, i když jsem tehdy nebyla gothic. Celkově pocitově já jsem se v černý cítila dobře.“ **Vizáž vyjadřuje více vnitřní pocity gothica než potřebu čistoty stylu.**

15. Je černá barva specifická pro gothický styl?

„Pro styl asi určitě, ale ona byla specifická hlavně pro mě. Takže já jsem se v černý cítila dobře, taková v uvozovkách chráněná. Prostě kdybys mě dala do žlutýho trička bylo by mi hrozně nepříjemně a kdybych měla přejít přes ulici, tak se zblázním. Černá mě uklidňovala, byla jsem v ní taková klidnější. Ani nevím, kde bych pátrala do hlubin gothic stylu, proč si vybrali černou. O tom nemůžu říct nic, protože ty základy vyložené gothicků a historii neznám. Černá určitě k tomu žánru sedí, protože furt je to takový temnější styl, temnější kapely, celkově opravdu i ten tarot. Je spousta gothiků, co jsem znala, tak inklinovala k tomu satanismu nebo k nějakým takový věcem.“ **Gothická kultura je spojena se subjektivním niterným pocitem temnoty a s obecně duchovně temnými silami.**

16. Takže ses setkala se satanismem v gothické subkultuře?

„Setkala jsem se, ale standardně to byli lidi, který to brali jako módní výkřik, brali to jako pózu. Vyložené jsem se neseťkala s okultistou. Někdo machroval, že má doma satanskou bibli, nosil velký pentagramy a celkově o tom náboženství, o tom vyznání neměli nějaký větší potuchy a nějak to nepraktikovali.“ **Gothic skrze hrdost na temné duchovní síly úspěšně provokuje společnost.**

17. Setkala jsi se s drogami v gothické subkultuře?

„V mém okolí drogy ne, alkohol ten asi k tomu patří jako ke každý subkultuře. Mám zkušenosti i s jinýma subkulturama a řekla bych, že ty gothici jsou takový fajnovější, takový lehčí princezny, takže opravdu v drogách já neměla zkušenost, že by někdo z mého okolí v tom nějak jako trčel.“ **Gothicové jsou jemnější než jiné subkultury.**

18. Jak se to se sebepoškozováním v gothické subkultuře?

„U mě určitě ne, já to furt měla spojený s tou hudbou a móda se mi líbila k tomu mi sedla. Ale znala jsem několik lidí, který se poškozovali. Ale musím říct, že na proti mně to byli i mladší lidi a nebyli to vyložené moji kamarádi, jen opravdu z tý subkultury, koho znáš, že do ní taky patří. Tak některý opravdu ano. Například Hell studio začali dělat trošičku extrémnější věci jako modifikace těla, je to tetovací a piercingový studio v Čechách jedno z nejvýraznějších, protože dělaj právě splinty jazyka, zavěšování

a tyhle ty akce. Znáám několik lidí, který se nechají zavěšovat a nechali si modifikovat tělo.“

19. Modifikování těla je v rámci gothické subkultury?

„Já ty lidi zase tak blízce neznala, ale začínali jako gothici. Jeden jako kyber gothic druhý jako klasický gothic a postupně nějak se dostali k tomuhle. Takže určitě z té subkultury bych řekla, že to vychází, ale oni ještě malinko uhnuli tím, že jestli to bylo součástí toho sebepoškozování, že ta bolest jim nějakým způsobem naplňovala. Tak oni se maličko ještě vyhranili do tohoto žánru, ale už bych je nedefinovala jako gothic. Určitě to není už gothic, protože už ani jeden nenosej gothický věci.“ **Sebepoškozování a modifikace těl možná vychází z gothické subkultury, ale nepatří k ní.**

20. Existují tedy lidé, kteří jsou v jedné fázi života gothic a pak už nejsou?

„Taky jsem se setkala a ve směr i já jsem takovej jako člověk, ale vždycky se člověk vyvíjí. Do dneška poslouchám metalovou, rockovou tuhle hudbu, ale už nenosím to oblečení. Za prvý z důvodu práce, nemůžu nosit takový věci do práce, lítám v práci a těžko na Newrockách budu stát osm a půl hodin denně. Takže ze začátku jsem to opustila hlavně z důvodu, že jsem to nosit nemohla. Nechávala jsem si ty věci na akce, když se někam šlo to jo, to ještě do dneška několik věcí mám, ale prodala jsem je mladším gothikům, protože jsem měla úplně narvanou skříň a bylo mi to líto, že to zase nenosím a půlku věcí jsem prodala. Člověk má jiný možnosti, dospíváš, práce, celkově už pak tě nezajímá jenom ten styling a hodně dbáš na pohodlí. Třeba mě najdeš v devadesáti procentech v černý, to mi zůstalo, ale už vyloženě gothic módu nenosím. Znáám spoustu lidí, kteří gothici byli a taky přestali, ale zase to byli gothici, který to brali hele módní styl, toho se chytne. Neinklinovali ani k satanismu, ani neposlouchali vyloženě gothickou hudbu, byli to spíš převlečení metalisti, co poslouchali klasický Manowar nebo ACDC a prostě se jim to líbilo. Ale znám i ty, který jsou do teď takový ty zapřísáhlí gothici. Jelikož jsem prošla třema městama, tak těch lidí znám hodně. Je to tak specifická subkultura a těch akcí, když se udělají, tak ty lidi se znají z těch měst.“ **Dospělý život klade gothické vizáži překážky. Ale i když gothic opustí svoji subkulturu, něco gothického v něm zůstane: něco z hudby a z vizáže.**

21. Děláš nějakou tvůrčí činnost, a jakou?

„Určitě dělám. Vystudovala jsem výtvarnou vizuální tvorbu, vystudovala jsem si ještě bokem fotografii a živím se vlastně dá se říct tím uměním.“

22. Zaměřují se gothici na nějakou tvůrčí aktivitu?

„Všichni asi ne, ale bejvaj to lidi opravdu tvořivější. Jelikož k tomu to žánru jsi jinak emočně založená, než běžná populace, tak ty lidi jsou v tomhle asi citlivější, tvořivější. Jsou třeba i hudebníci, vyrábějí šperky, vyrábějí oblečení.“ **Subjektivní prožívání tvořivosti i vnímání tvořivosti jako poznávacího znamení gothiců.**

23. Jak na tebe působí gothická hudba?

„Na mě to působí velmi uklidňujícím dojmem. Ty další to už je taková divočina, když se chceš vyblbnout, je to do toho elektra, takže to poslouchají hodně kyber gothici.“ **Gothic hudba má tolik žánrů, že může uklidňovat, ale i vybíjet energii.**

24. Jak vnímáš média např. internet, která podávají informace o gothické subkultuře?

„Tomu jsem se vždycky strašně smála, protože to byly vždycky bejkárny. Nemá cenu komentovat, protože to byli vždycky všichni satanisti, všichni se hrozně poškozovali. To mě vždycky hrozně iritovalo, takže celkově do dneška média nevnímám. Já nemám televizi a vůbec mi to nevádí, klasicky jedu na filmech na monitoru a nesleduju ani tn.cz.“ **Média gothicům nerozumí, gothici se nezajímají o média.**

25. Jaký máš názor na mladší generaci gothiců?

„Já si myslím, že to bude stejný jako to bylo u nás, ale hodně to je bych řekla o vyjádření. Oni jsou takový bych řekla agresivnější. U nás to bylo hodně o hudbě a u nich je to hodně o té výjimečnosti o tom vyčnívat z davu, co si vzít na sebe, co udělat, abych byl výstřední. Jsou to třeba v pohodě lidi, který jsi to třeba usmysleli, aby tím dali najevo nějaký vzdor. U nás to bylo hodně o hudbě o tom, že člověk byl trošičku jinak emotivně zaměřenej a teď mě přijde, že je to o tom vzhledu. Ale nemůžu soudit, tolik mladejch gothiků neznám.“ **Zatímco my jsme vzdorovali společnosti kvůli vlastní emotivitě, dnešní mladí gothici preferují výstřednost.**

26. Jak na tebe působili učitelé?

„Učitelé byli hrozně v pohodě, protože co jsem měla, tak byli třeba rockeři. Takže na výtvarce jsem měla učitele, kterej mi chválil tu vestičku pyramidovou. Jednat to nijak nevnímali, protože když jsem ještě chodila střední, tak jsem měla třeba hadry, kalhoty se sukýnkou a nijak jim to nevadilo. I když jsem byla taková specifická, že si mě podle toho pamatovali a na vejšce mi říkali černá vichřice a podobně. Ale jinak jsem problém neměla. Mám kamarádku, která chodila na gymnázium, ale ta chodila extrémně oblečená, měla výrazné vlasy, sukni, v latexovejch botách. Nevím o tom, že by taky měla problém. Naopak všichni jí tak znali, tak brali.“ **Záměr provokovat společnost se v praxi nemusí dařit.**

27. Věděli učitelé, proč se takhle oblékáš, že se řadíš do subkultury?

„Ne vůbec a mě to bylo úplně jedno tehdy a jim taky. Jako nebáli se, jestli se třeba někde řezu na záchodě to vůbec. Já jsem měla průměr vždycky výbornej, měla jsem vyznamenání, vždycky samý jedničky, takže tak nějak jako neřešili nic.“ **Škola hodnotí prospěch, nikoliv vizáž gothiců.**

28. Lze gothickou subkulturu nějak definovat?

„Ona definovat nejde, protože ta gothická subkultura je hrozně rozmanitá a je to o tom celkově definovat někoho, kdo je fakt gothic, což je prostě těžký. Kdo to nosí jenom kvůli módě, kdo cítí, že to tak je, třeba hudebně cítí, že to tak je, nějakým tím okultismem. Těch lidí je takhle víc, že vyloženě ta gothická subkultura jediný, co má společnýho je opravdu třeba ta móda. Ale pak těch skupin je víc a opravdu bych řekla, že se to dělí na ty jádra. Jako jsou kyber gothici, kteří maj svoje srazy, taky jsou gotici, co se věnují tarotu a okultismu. Pak jsou gothici, který se maj kapely, věnujou se hudbě. Vyloženě to gothic je těžko zařaditelný. Já sama jsem neměla ráda, když mě někdo škatulkoval.“ **Gothicové jsou tak rozmanití, že je těžké je jednoznačně definovat. Jsou na to trochu hrdí.**

29. Jak bys jí definovala ty, z tvého pohledu?

„Pro mě to byla taková rodina, kamarádila jsem s těma lidma. Vizáž mě uklidňovala, naplňovala, hudba taky, takže pro mě to bylo celej můj životní styl, celý životní naplnění. Těžko se mi to defínuje, tím žiješ, to je životní styl. To je prostě životní styl.“

Subjektivní vnímání subkultury gothic jako rodiny, jejíž existence dává životu smysl.

30. Spojuje něco členy gothické subkultury?

„Spojuje je ta vizáž. Když potkáš na ulici, řekneš gothic, gothic, gothic, ale nemusí to tak bejt. Určitě je spojuje ta záliba furt k něčemu tajemnějšímu. Většinou to spojuje lidi, který jsou nějakým způsobem nakloněný k nějakým náboženství a nemyslím jenom satanismus, ale celkově. Hodně lidí se věnuje tarotu nebo nějakým takovýhle přírodním věcem.“ **Vizáž a přitažlivost temného tajemství spojuje subkulturu gothic.**

Abstrakt

OTTAVIANI, M. *Subkultura gothic jako trend mládeže a způsob trávení volného času*. České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr. L. Muchová, PhD.

Klíčová slova: subkultura gothic, subkultury mládeže, mládež, identita, hodnotový systém, vrstevnické skupiny, volný čas, životní styl.

Práce se zabývá subkulturou gothic jako trendu mládeže a způsobu trávení volného času. Teoretická část vymezuje základní pojmy a charakterizuje některé další činitele vztahující se k problematice subkultur mládeže. Blíže popisuje subkulturu gothic, její základní principy, rizika a jevy s ní spojované. Dále vliv gothické subkultury na životní styl a způsob trávení volného času mládeže jako příslušníků této subkultury. Zaměřuje se na období mládeže a na význam pedagoga jako důležitou osobu při výchovném ovlivňování volného času dospívajícího jedince.

Praktická část obsahuje ilustrační polostrukturovaný rozhovor s jedním členem gothické subkultury s prvky kvalitativního způsobu vyhodnocení. Rozhovor popisuje další charakteristické znaky s pochopením souvislostí se životním stylem a způsobem trávení volného času příslušníků gothické subkultury.

Abstract

Gothic subculture as a youth trend and the way leisure time is spent.

Key words: subculture gothic, subcultures of the young, youth, identity, value system, peer groups, leisure time, lifestyle

The thesis deals with the subculture called gothic as a trend of the young and the way leisure time is spent. The theoretical part defines the basic terms and characterizes some

other factors concerning the issue of modern youth subcultures. It elaborately describes the gothic subculture, its basic principles, risks and phenomena related to it. Further on, it qualifies the influence of the gothic subculture on the lifestyle and the way the representatives of this subculture spend their free time. It focuses on an educator as an important element of educational influence on an adolescent.

The practical part contains an illustrative semi structured dialogue with a member of the gothic subculture consisting of qualitative assessment factors. The dialogue depicts another specific features indispensable to understand the connection between the life style and the leisure time of the gothic subculture members.